

Transitieraamwerk Speciaal Funderend Onderwijs Curaçao

*Kenmerken leerlingenpopulatie en transitieraamwerk
Speciaal Funderend Onderwijs
in Curaçao*

Juni 2020

MINISTERIE VAN
**ONDERWIJS, WETENSCHAP,
CULTUUR EN SPORT**

Transitieraamwerk Speciaal Funderend Onderwijs

Kenmerken leerlingenpopulatie en transitieraamwerk Speciaal Funderend
Onderwijs in Curaçao

COLOFON

Curaçao, juni 2020

Onderzoeker dr. Merel Griffith – Lendering

Ministerie van OWCS: Susan Larmonie MBA, Céline Gladpootjes MSc &
Monique Bouman LLM

INHOUDSOPGAVE

Afkortingen	4
1. Aanleiding	5
1.1 Criteria van doorverwijzing; indicering	6
1.2 Doelstelling	7
2. Fase 1: aanpak	9
2.1 Procedure	9
2.2 Scholen.....	9
2.3 Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens	10
2.4 Analyse	11
3. Fase 1: resultaten - kwantitatief	12
3.1 Leerlingenpopulatie SFO	12
3.2 Psychologisch rapport	18
3.3 IQ.....	19
3.4 Gedragsfunctioneren	21
3.5 Verschil gewenste indicering en plaatsing en indicering en plaatsing huidige leerlingenpopulatie.....	22
3.6 Gewenste plaatsing SFO-leerlingenpopulatie.....	26
4. Fase 1: resultaten – kwalitatief	28
4.1 Plaatsing van een leerling op een school voor SFO	28
4.2 IQ - bandbreedte	30
4.3 Sociaal-emotionele problemen onder leerlingen	32
4.5 In- en uitstroom.....	32
4.6 Inrichting onderwijs	34
4.7 Conclusie.....	37
5. Fase 2: transitieraamwerk	39
5.1 Transitieraamwerk.....	39
5.2.1 Wet -en regelgeving.....	40
5.3 Infrastructuur SFO	45
5.4 Curriculum.....	50
5.5 Deskundigheidsbevordering voor docenten.....	51
5.6 Monitoren en evaluatie	51
6. Advies voor vertaling transitieraamwerk in uitvoeringsplan	53
6.1 Voorgestelde herinrichting in clusters SFO.....	53
6.2 Uitvoeringsplan transitie: organisatie en planning	58
6.3 Bekostiging.....	59
6.4 Advies.....	61
7. Bijlagen.....	63
7.1 Brief aan directie: gegevens leerlingen.....	63
7.2. Berekening leerlingaantallen en schoolcapaciteit voor clusterindeling	65

Afkortingen

De afkorting die in dit document gebruikt worden zijn de volgende:

DOS	= Dienst Openbare Scholen
ESM	= Ernstige Spraak- en taalmoeilijkheden
FO	= Funderend Onderwijs
HAVO	= Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs
IO	= Inspectie Onderwijs
LOM	= Leer- en Opvoedingsmoeilijkheden
LVB	= Licht Verstandelijke Beperking
OWCS	= Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport
MLK	= Moeilijk Lerende Kinderen
PBL	= Praktisch Basisgerichte Leerweg
PKL	= Praktisch Kadergerichte Leerweg
RKCS	= Stichting Rooms Katholiek Schoolbestuur
SLH	= Slecht Horenden
SFO	= Speciaal Funderend Onderwijs
SO	= Speciaal Onderwijs
TKL	= Theoretisch Kadergerichte Leerweg
VSO	= Voortgezet Speciaal Onderwijs
VSBO	= Voorbereidend Secundair Beroeps Onderwijs
VPCO	= Vereniging voor Protestants Christelijk Onderwijs
VWO	= Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs
ZMLK	= Zeer Moeilijk Lerende Kinderen
ZMOK	= Zeer Moeilijk Opvoedbare Kinderen

1. Aanleiding

De visie van het Speciaal Onderwijs (SO) in Curaçao is dat kinderen en jongeren met specifieke onderwijsbehoeften, vooral degenen met een beperking, recht hebben op gelijke toegang tót en participatie áán vrij onderwijs van goede kwaliteit, opdat zij zich ten volle kunnen ontwikkelen en kunnen deelnemen aan maatschappij en arbeid.

Het Speciaal Funderend Onderwijs (SFO) is dus bedoeld voor kinderen die vanwege een zintuiglijke, lichamelijke of geestelijke beperking of vanwege gedragsstoornissen aangewezen zijn op speciale voorzieningen en op een specialistische (orthopedagogische en orthodidactische) benadering die het FO niet kan bieden. Om deze kinderen de kans te geven zich maximaal te ontplooien, is het van groot belang dat zij op de correcte manier geïndiceerd, verwezen en geplaatst worden op de scholen voor SFO.

Uit gesprekken met gedragsdeskundigen, schoolhoofden en sociaal maatschappelijk werkers uit het onderwijs blijkt dat in Curaçao binnen het SFO niet eenduidig geïndiceerd wordt. Een niet eenduidige indicering leidt tot onnodige extra heterogeniteit binnen de groepen in het SFO. Dit is ten nadele van een optimale ontwikkeling van de leerlingen binnen het SFO.

Om dit probleem te ondervangen zijn er door met het platform dat zich buigt over de praktijkdefinitie van mensen met een Licht Verstandelijke Beperking op Curaçao (LVB-platform), in samenwerking met zorgprofessionals en het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur & Sport (OWCS), richtlijnen ontwikkeld ten aanzien van indicering en verwijzing naar een bijpassend onderwijstype/onderwijsniveau.

Door verschillende organisaties en professionals te betrekken bij de ontwikkeling van deze richtlijnen voor indicering, is er volledig draagvlak¹ gecreëerd voor de onderwijsindicering die gepresenteerd wordt in dit rapport.

Het is echter onduidelijk welke concrete gevolgen deze richtlijnen voor indicering met zich meebrengen voor de inrichting van de onderwijspraktijk van het SFO op Curaçao.

1.1 Criteria van doorverwijzing; indicering

Het uitgangspunt van richtlijnen voor indicering is dat leerlingen terecht komen op een onderwijstype dat het beste bij een leerling past, zodoende dat een leerling op het SFO zich optimaal kan ontwikkelen. Er moet bij het indiceren van een leerling rekening gehouden worden met drie criteria, namelijk (1) zijn/haar IQ en het didactisch niveau; (2) het sociaal-, emotioneel- en gedragsfunctioneren én (3) met een (mogelijke) psychiatrische diagnose. Op basis van deze 3 criteria wordt het best bij de leerling passende onderwijstype bepaald. Leerlingen kunnen een proefplaatsing krijgen in een hoger onderwijsniveau als zij niet één-op- één binnen de grenzen van de genoemde categorieën vallen. In tabel 1 wordt het overzicht gepresenteerd.

---

¹ Griffith – Lendering, M.F.H. 2020. Onderwijsindicering Curaçao. Visie op indicering en verwijzing naar een bijpassend onderwijstype.

Tabel 1: indiceringsoverzicht (Speciaal) Funderend Onderwijs

IQ ondergrens	IQ bovengrens	Aanvullend	Onderwijstype	Cluster
90	n.v.t.		FO	n.v.t.
80	n.v.t.	Didactische achterstand van minder dan 2 jaar Sociaal-emotionele opvoedingsproblematiek	LOM	5
70	79	Didactische achterstand van 2 jaar of meer Sociaal-emotionele problematiek Ontwikkelingsproblematiek –en/-of achterstand	MLK	5
70	n.v.t.	Ernstige gedragsproblemen Ontwikkelingsproblemen Psychiatrische stoornissen of psychosociale problemen Ernstige gedragsstoornissen	ZMOK	4
55/60	69	Didactische achterstand van 2 jaar of meer Sociaal-emotionele problematiek Ontwikkelingsproblematiek –en/-of achterstand	ZMLK	3
n.v.t.	54		Zinvolle dagbesteding: Zorg	

Noot: Cluster 1 (visueel beperkte leerlingen) en cluster 2 (auditief en communicatief beperkte leerlingen) zijn niet meegenomen in dit overzicht.

1.2 Doelstelling

Het opgestelde indiceringsoverzicht heeft mogelijk implicaties voor de huidige inrichting van het onderwijs in Curaçao. Allereerst is het onduidelijk hoe de huidige leerlingenpopulatie op het SFO er momenteel uitziet. Voorts is het van belang om te bepalen in hoeverre er een verschil is tussen de indicering en plaatsing van huidige SFO-leerlingpopulatie en de gewenste indicering en plaatsing van de SFO-leerlingpopulatie conform het indiceringsoverzicht zoals gepresenteerd in tabel 1. Aanvullend is het van belang dat er zicht ontstaat op de concrete te ondernemen stappen om de onderwijspraktijk van het SFO op een dusdanige manier stapsgewijs

her in te richten dat dit conform het indiceringsoverzicht, maar ook conform reeds ontwikkelde beleid- en wetgeving is. (Beleidsplan Ku Tur Derechi² en aanvullende memo's op dit beleidsplan zoals de memo integratie LOM/MLK, memo verwijzingscommissie, memo indiceringsoverzichten, Landsverordening Speciaal Funderend Onderwijs, **Landsbesluit commissies indicatie en verwijzing kinderopvang, speciaal funderend onderwijs, arbeidsgericht onderwijs en ontheffing leerplicht** en het landsbesluit kerndoelen van het speciaal funderend onderwijs).

Zodoende is de doelstelling van het huidige onderzoek drieledig, namelijk:

1. In kaart brengen van kenmerken (IQ en gedragsproblemen) van de leerlingpopulatie van het SFO van het jaar 2019-2020 [fase 1].
2. In kaart brengen van het verschil in indicering en plaatsing tussen de leerlingpopulatie van 2019-2020 en de gewenste indicering en plaatsing conform de indicering zoals gepresenteerd in tabel 1 [fase 1].
3. Realiseren van een transitieraamwerk, bestaande uit concrete te ondernemen stappen welke noodzakelijk zijn om de onderwijspraktijk van het SFO her in te richten, zodat dit conform reeds ontwikkelde beleid- en wetgeving, inclusief het indiceringsoverzicht, een verbetering wordt voor het gehele SFO [fase 2].

Het rapport bestaat uit twee fases; in fase 1 wordt het onderzoek beschreven (doelstelling 1 en 2); in fase 2 wordt het transitieraamwerk gepresenteerd.

---

² Ministerie van Onderwijs, Wetenschap Cultuur en Sport (2014). Ku Tur Derechi: aanvullende beleids- en uitvoeringsnota's voor de vernieuwing van het speciaal onderwijs aan kinderen en jongeren met een beperking. Indicatie en verwijzingsprocedure speciaal onderwijs. Ministerie van OWCS, Curaçao.

2. Fase 1: aanpak

2.1 Procedure

Dit onderzoek brengt de leerlingenpopulatie van het SFO van het jaar 2019-2020 in kaart. Om dit te realiseren zijn de volgende stappen gezet:

1. Schoolbesturen zijn via het Ministerie van OWCS op de hoogte gebracht van het onderzoek.
2. Schoolhoofden van alle scholen van het SFO ontvangen een brief met informatie over het onderzoek (bijlage 1), waarin medewerking gevraagd wordt voor het (digitaal) aanleveren van kwantitatieve gegevens van de leerlingenpopulatie van het jaar 2019-2020 van de desbetreffende school.
3. Er wordt een schoolbezoek afgelegd waarbij middels een interview met het schoolhoofd kwalitatieve gegevens worden verzameld van de desbetreffende school.

2.2 Scholen

Alle LOM, MLK en ZMLK-scholen zijn benaderd voor het onderzoek. In totaal zijn dat 11 scholen. In onderstaande tabel zijn de scholen en de betreffende onderwijstypes/onderwijsniveaus weergegeven. Drie scholen bieden meerdere onderwijsniveaus aan.

Tabel 2: participerende scholen van het SFO (per schoolbestuur)

Schoolbestuur		ZMLK	MLK	LOM
DOS	M.C. Piar		x	
	Pr. Dr. I.C. van Houteshool		x	
	Skol Marieta Alberto (Koraal Specht)	x	x	
	Skol Dr. Nelly Winkel			x
RKCS	Alablankaschool	x	x	
	Blenchi school		x	
	Broeder Rigobertus school		x	
	Frater Evonius		x	
	J.F. Kennedy		x	x
	Kolegio Sùr Herman Joseph	x		
VPCO	Divi Divi school			x

2.3 Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens

Schoolhoofden hebben van alle leerlingen van schooljaar 2019-2020 van hun school per leerling de volgende gegevens digitaal (middels een Excel of een Word bestand) aangeleverd:

- Demografische kenmerken: leeftijd en geslacht
- Schoolgegevens:
  - o School en groep
- Uit psychologisch rapport
  - o IQ
  - o Gedragsfunctioneren: Sociaal-, emotioneel- en gedragsfunctioneren of een (mogelijke) psychiatrische diagnose.

Aanvullend komen tijdens het kwalitatieve interview met de schoolhoofden de volgende onderwerpen aan bod (kwalitatieve gegevens):

- Plaatsing van leerling en psychologisch rapport;
- IQ-bandbreedte van leerlingen;
- Sociaal-emotionele problemen van leerlingen;
- Differentiëren binnen de klas;
- Door- en instroom van het funderend onderwijs naar het voortgezet onderwijs, en
- Inrichting SFO.

2.4 Analyse

Kwantitatieve gegevens van de leerlingenpopulatie worden met behulp van de Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) geanalyseerd. Kwalitatieve gegevens (informatie uit de interviews) zijn middels de onderwerpenlijst samengevat en geanalyseerd.

3. Fase 1: resultaten - kwantitatief

3.1 Leerlingenpopulatie SFO

In totaal zijn er digitale gegevens van 977 leerlingen van het SFO ontvangen. Het aantal leerlingen per school is in tabel 3 weergegeven.

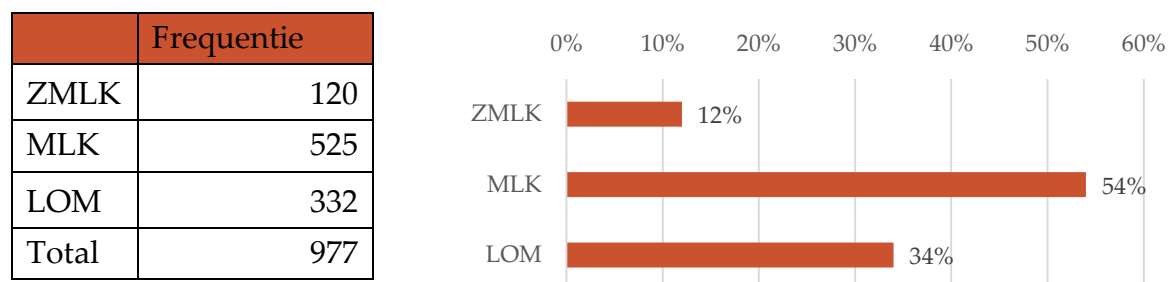
Tabel 3: aantal leerlingen per school

Schoolbestuur	School	Aantal	%
DOS	M.C. Piar	89	9%
	Pr. Dr. I.C. van Houteshoel	92	9%
	Skol Marieta Alberto (Koraal Specht)	125	13%
	Skol Dr. Nelly Winkel	71	7%
RKCS	Alablankaschool	71	7%
	Blenchi school	99	10%
	Broeder Rigobertus school	64	7%
	Frater Evonius	83	9%
	J.F. Kennedy	64	7%
	Kolegio Sùr Herman Joseph	54	6%
VPCO	Divi Divi school	165	17%
	Totaal	977	100%

Leerlingen naar onderwijsniveau

Binnen het SFO zitten de meeste leerlingen op een MLK school (54% van de leerlingen), gevolgd door LOM (34%) en ZMLK (12%).

Tabel 4/ Grafiek 1: verdeling leerlingenpopulatie van ZMLK, MLK en LOM-scholen

Aantal leerlingen per schoolbestuur, onderwijsniveau en groep

In tabel 5 staat het aantal ZMLK-leerlingen per schoolbestuur, school en groep gepresenteerd. Van de 120 ZMLK leerlingen, zitten er 57 op Skol Marieta Alberto (DOS) en 54 op Kolegio Sùr Herman Joseph (RKCS) en 9 op de Alabankaschool (RKCS). In het totaal zijn er 9 ZMLK groepen. Gemiddeld zitten er 13 kinderen in een groep binnen het ZMLK onderwijs; minimaal 9 en maximaal 15. Het meest voorkomende aantal leerlingen in een groep is 14 leerlingen.

Tabel 5: aantal ZMLK leerlingen per schoolbestuur, school en groep

School-niveau	Schoolbestuur	School	Groep	Aantal leerlingen
ZMLK (totaal 120)	DOS (totaal 57)	Skol Marieta Alberto (totaal 57)	Z1	15
			Z2	14
			Z3	14
			Z4	14
	RKCS (totaal 63)	Kolegio Sùr Herman Joseph (totaal 54)	Flamboyan	12
			Kayena	14
			Trinitaria	14
			Tuturutu	14
			Alabankaschool	Groep 1-2

In tabel 6 staat het aantal MLK-leerlingen per schoolbestuur, school en groep gepresenteerd. De 525 MLK leerlingen zijn verspreid over 7 scholen in 37 groepen; 3 scholen van DOS (Prof. Dr. I.C. Van Houteschool, Skol Marieta Alberto en M.C. Piar: totaal 249 leerlingen) en 4 RKCS scholen (Alabankaschool, Frater Evonius, Broeder Rigobertus en Blenchi school; totaal 276 leerlingen). Gemiddeld zitten er 14 kinderen in een groep binnen het MLK-onderwijs; minimaal 9 en maximaal 17. Het meest voorkomende aantal leerlingen in een groep is 15 of 16 leerlingen.

Tabel 6: aantal MLK leerlingen per schoolbestuur, school en groep

School-niveau	Schoolbestuur	School	Groep	Aantal leerlingen
MLK (totaal 525)	DOS (totaal 249)	Pr. Dr. I.C. van Houteschool (totaal 92)	1	13
			2	14
			3	16
			4	16
			5	16
			6	17
		Skol Marieta Alberto (totaal 68)	M1	9
			M2	12
			M3	17
			M4	16
			M5	14
		M.C. Piar (totaal 89)	1	13
			2	15
			3	15
			4	15
			5	15
			6	16
		RKCS (totaal 276)	Alablankaschool (totaal 51)	1 en 2
	3			12
	4 en 5			12
	6			13
Frater Evonius (totaal 83)	3		11	
	4		13	
	5		14	

		6	14
		7	15
		8	16
	Broeder Rigobertus school (totaal 43)	Amor	13
		Ekselente	15
		Ganado	15
	Blenchi school (totaal 99)	A	10
		B	13
		C	12
		D	16
		E	17
		F	15
		G	16

In tabel 7 staat het aantal LOM-leerlingen per schoolbestuur, school en groep gepresenteerd. De 332 LOM leerlingen zijn verspreid over 5 scholen in 25 groepen; 1 school van DOS (Nelly Winkel, totaal 71 leerlingen) en 3 RKCS scholen (Alablankaschool, J.F. Kennedyschool en Broeder Rigobertus, totaal 96 leerlingen). Gemiddeld zitten er 14 kinderen in een groep binnen het MLK onderwijs; minimaal 3 en maximaal 16. Het meest voorkomende aantal leerlingen in een groep is 16 leerlingen.

Tabel 7: aantal LOM leerlingen per schoolbestuur, school en groep

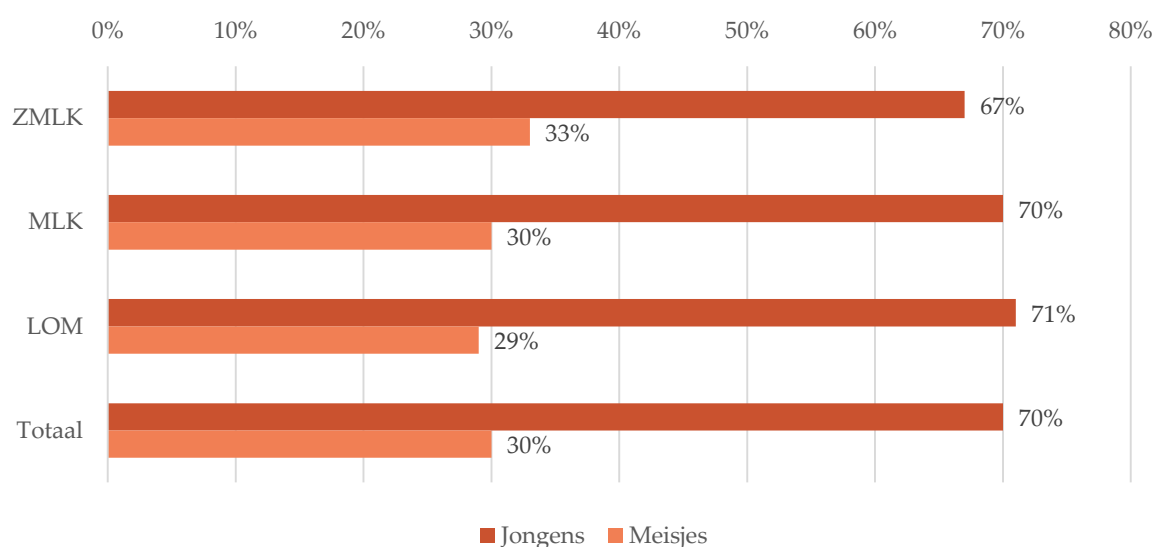
School-niveau	Schoolbestuur	School	Groep	Aantal leerlingen (groep A en B)
LOM (totaal 332)	DOS (totaal 71)	Skol Dr. Nelly Winkel (totaal 71)	3	3
			4	10
			5	16
			6	14
			7	12
			8	16
	RKCS (totaal 96)	Alablankaschool (totaal 11)	Lom	11
			J.F. Kennedy (totaal 64)	Amor
		Broeder Rigobertus school (totaal 21)	Pas	15
			Positivo	11
			Respet	13
			Speransa	13
			Humildat	11
			Bendishon	10
	VPCO (totaal 165)	Divi Divi school (totaal 165)	3	13
			4	27 (14-13)
			5	30 (16-14)
			6	31 (16-15)
			7	30 (15-15)
			8	34 (16-18)

Leerlingen naar geslacht en leeftijd

Zeventig procent (70%) van de leerlingen is jongen; 30% is meisje. Deze verdeling is nagenoeg hetzelfde voor alle onderwijsniveaus binnen het SFO.

Grafiek 2: geslacht leerlingenpopulatie naar SFO-onderwijsniveau

De meerderheid van de ZMLK-leerling is tussen de 7 en 15 jaar (95%); van de MLK leerlingen is de meerderheid tussen de 8 en 14 jaar (96%) en van de LOM leerling is de meerderheid ook tussen de 8 en 14 jaar (98%).

Tabel 8: leeftijdsverdeling SFO

	4 jaar	5 jaar	6 jaar	7 jaar	8 jaar	9 jaar	10 jaar	11 jaar	12 jaar	13 jaar	14 jaar	15 jaar	16 jaar
ZMLK	0%	1%	1%	8%	7%	8%	11%	13%	8%	14%	18%	8%	3%
MLK	1%	0%	0%	3%	6%	11%	15%	20%	18%	20%	6%	0%	0%
LOM	0%	0%	0%	2%	9%	16%	13%	22%	16%	16%	6%	0%	0%
Totaal	0%	0%	0%	3%	7%	12%	14%	20%	16%	18%	7%	1%	1%

Representativiteit

Het huidige onderzoek brengt de leerlingenpopulatie van het SFO in kaart van het schooljaar 2019-2020. Volgens de laatste gegevens van de Staat van het Onderwijs in Curaçao, zitten in het schooljaar 2017-2018 in totaal 1.109 leerlingen op het SFO,

waarvan 893 op een LOM, MLK of ZMLK (overige zitten op Mytyl/Tyltyl scholen en ESM/Doven/SLH scholen)³.

Als we ervan uitgaan dat in het schooljaar 2017-2018 dezelfde hoeveelheid leerlingen in het SFO zitten als in 2019-2020 (893 leerlingen), dan brengt het huidige onderzoek met 977 leerlingen de gehele populatie van het SFO in beeld. Mogelijk is er sinds 2017-2018 een groei geweest in aantal leerlingen op het SFO.

Wat betreft geslacht is de verdeling jongens staat tot meisjes in het huidige onderzoek (67% jongens en 33% meisjes) conform de laatste gegevens van de Staat van het Onderwijs van het schooljaar 2018-2019 (70% jongens en 30% meisjes).

Op basis van de gegevens van het aantal leerlingen en de verdeling op basis van geslacht, kan geconcludeerd worden dat het huidige onderzoek een betrouwbare afspiegeling is van de SFO-leerlingenpopulatie in Curaçao.

3.2 Psychologisch rapport

Schoolhoofden hebben digitaal de gegevens (IQ en gedragsfunctioneren) uit de psychologische rapporten van de leerlingen aangeleverd. Uit deze aangeleverde data vielen de volgende punten op:

IQ:

- Niet alle leerlingen hebben beschikbare gegevens over hun IQ. Uit de gesprekken met schoolhoofden bleek dat het IQ soms niet vermeld wordt in het psychologisch rapport. Soms werd het IQ niet in een cijfer weergegeven maar in opmerkingen als 'beneden gemiddeld; boven gemiddeld of disharmonisch'.

---

³ Ministerie van OWCS, Inspectie Onderwijs (2019). De staat van het onderwijs op Curaçao, Onderwijsverslag 2017-2018.

Samenvattend gaat het bij gedragsfunctioneren om de volgende categorieën van data:

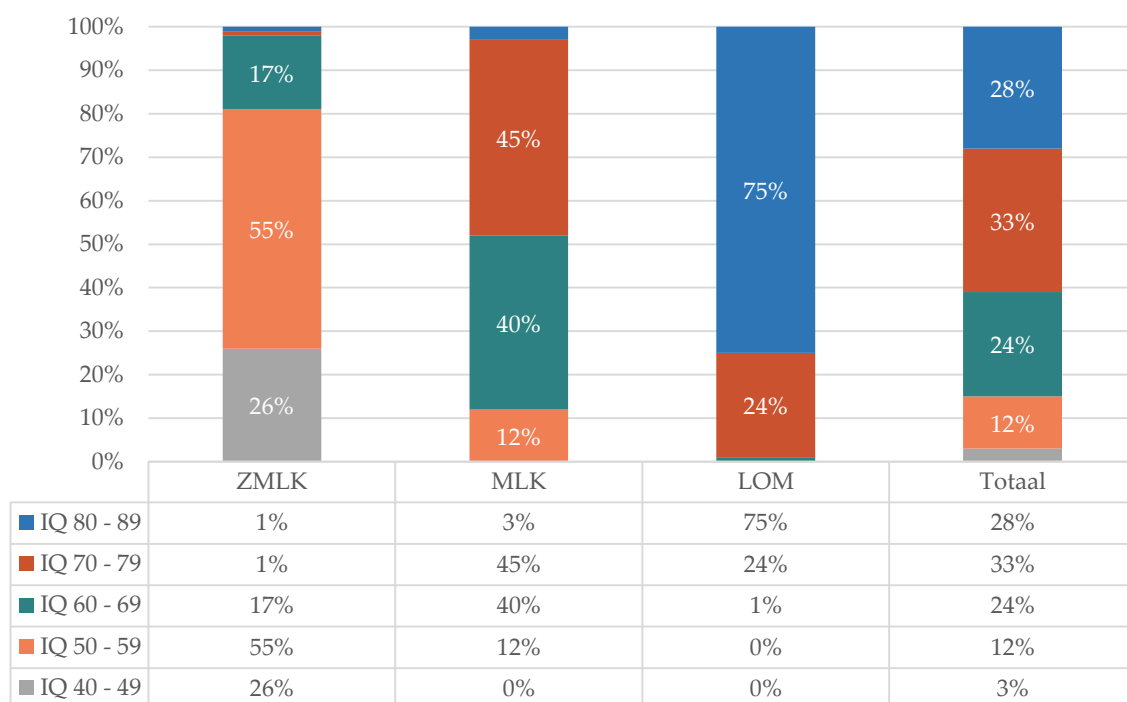
1. Sociaal-emotioneel functioneren: Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD), Autisme, Oppositional Defiant Disorder (ODD), hechtingsstoornis, sociaal-emotionele problemen, aandachtsproblemen, concentratieproblemen, gedragsproblemen, Angst, Pervasive Developmental Disorder-Not Otherwise Specified (PDD-NOS), (Conduct Disorder (CD), Licht Verstandelijke Beperking (LVB).
2. Ontwikkelingsachterstand: taalproblemen, spraak- taalproblemen, 'slow learner', Nonverbal Learning Disabilities (NLD), motorische achterstand, Multiple complex developmental disorder (MCDD), logopedie.
3. Intelligentie-gerelateerde informatie: zwak begaafd niveau, LVB.
4. Leerproblemen: dyscalculie, dyslexie.
5. Aanvullend zijn ook de volgende gegevens gepresenteerd:
  - 'Mogelijk' ADHD/Autisme, ODD
  - Psycho-educatie voor ouders / ouderbegeleiding
  - Remedial teaching
  - Problemen ('problema')
  - Medicijnen / psychisch

3.3 IQ

Van 864 van de 977 leerlingen zijn gegevens over het IQ verzameld (88%). Van de overige 12% was het IQ niet bekend. Van de leerlingen op het ZMLK mist het IQ van 24 leerlingen van de 120 leerlingen (20%); van de leerlingen op het MLK mist het IQ van 64 leerlingen van de 525 leerlingen (12%) en van leerlingen op het LOM mist het IQ van 25 van de 332 leerlingen (8%).

In grafiek 3 staat de verdeling van het IQ van de SFO-leerlingenpopulatie gepresenteerd. Van de leerlingen op het ZMLK heeft de overgrote meerderheid een IQ van 69 of lager (81%); van de leerlingen op het MLK heeft de overgrote meerderheid een IQ tussen de 60 – 79 (86%) en van de leerlingen op het LOM heeft de overgrote meerderheid een IQ tussen de 80-89 (74%).

Grafiek 3: IQ-verdeling SFO leerlingenpopulatie

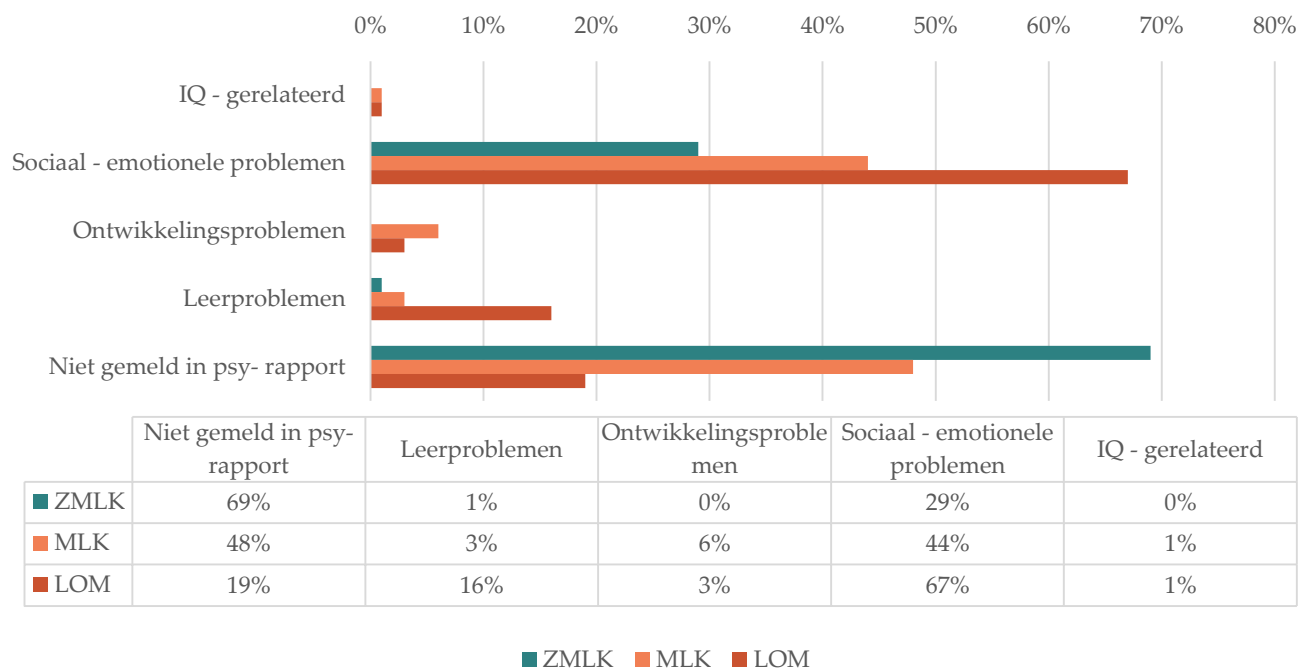

3.4 Gedragsfunctioneren

Zoals eerder gemeld is, is de aangeleverde data met betrekking tot gedragsfunctioneren divers. Er is geprobeerd om deze data volgens een standaard manier te hercategoriseren (zie grafiek 4). Geconcludeerd kan worden dat:

- Bij 69% van de ZMLK-leerlingen er geen gegevens over hun gedragsfunctioneren bekend zijn; bij MLK-leerlingen gaat het om 48% en bij de LOM-leerlingen is die 19%.
- 29% van ZMLK-leerlingen heeft sociaal-emotionele problemen; bij 1% is er sprake van leerproblemen.
- 44% van MLK-leerlingen heeft sociaal-emotionele problemen; bij 6% is er sprake van een ontwikkelingsachterstand en bij 3% is er sprake van leerproblemen.
- 67% van LOM-leerlingen heeft sociaal-emotionele problemen; bij 3% is er sprake van een ontwikkelingsachterstand en bij 16% is er sprake van leerproblemen.

Grafiek 4: gedragsfunctioneren SFO leerlingen

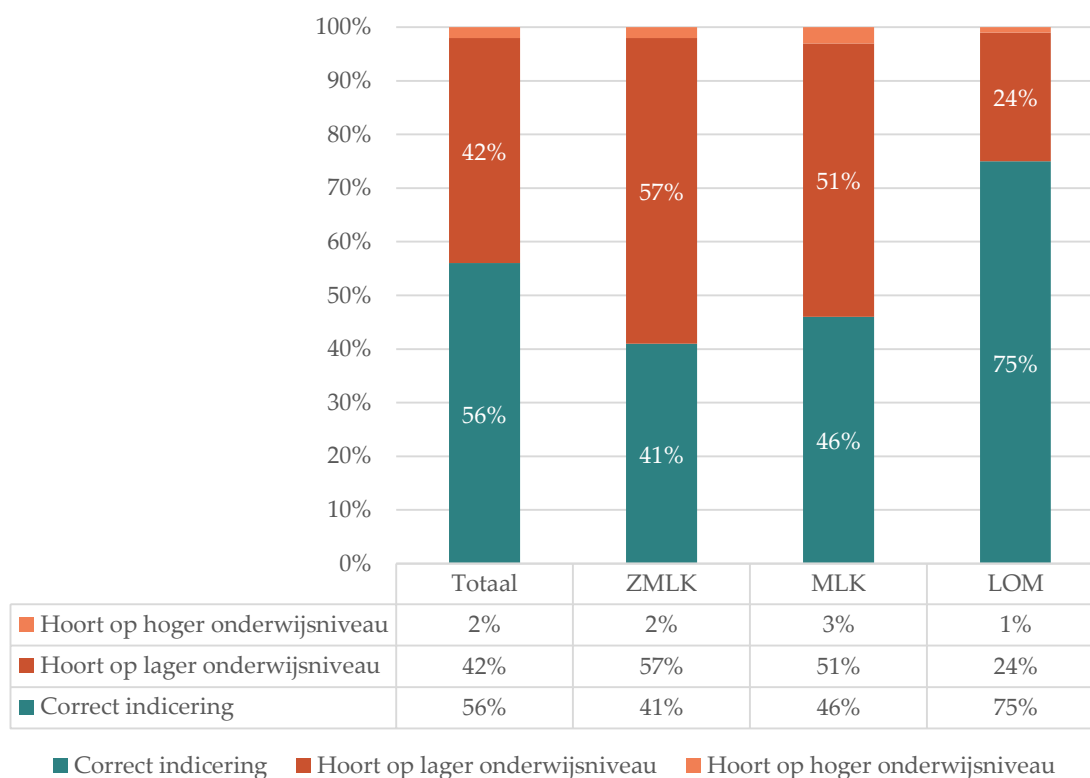
3.5 Verschil gewenste indicering en plaatsing en indicering en plaatsing huidige leerlingenpopulatie

Volgens het ontwikkelde indiceringsoverzicht (tabel 1) moet er bij het indiceren van leerlingen rekening gehouden worden met criteria van het IQ (en didactische achterstand) en gedragsfunctioneren (en mogelijke psychiatrische diagnose). Zoals eerder is opgemerkt, is de aangeleverde data over het gedragsfunctioneren divers en niet goed te vergelijken. Zodoende wordt het IQ als leidend genomen in het huidige onderzoek als criterium voor indicering. Van de huidige SFO leerlingenpopulatie zit 34% op het onderwijstype LOM, 54% op het onderwijstype MLK en 12% op het onderwijstype ZMLK.

Als op basis van het indiceringsoverzicht (zie tabel 1) de SFO-leerlingenpopulatie wordt verdeeld, waarbij er wordt geïndiceerd met IQ als leidraad, is de verdeling als volgt:

- LOM [IQ 80+; *Sociaal-emotionele opvoedingsproblematiek*]; onderzoek wijst uit dat 75% van de leerlingenpopulatie correct geïndiceerd is; 25% van de huidige LOM-leerlingen is beter op hun plek op een lager onderwijsniveau (24% van de LOM- leerlingen is een MLK-leerling; en 1% is een ZMLK-leerling.)
- MLK [IQ 70 – 79, *Sociaal-emotionele opvoedingsproblematiek, ontwikkelingsproblematiek –en/-of achterstand*]; onderzoek wijst uit dat 46% van de leerlingenpopulatie correct geïndiceerd is; 51% van de huidige MLK-leerlingen is beter op hun plek op een lager onderwijsniveau (48% van de MLK-leerlingen is een ZMLK-leerling; 3% is een dagbesteding leerling) en 3% op een hoger onderwijsniveau (LOM).
- ZMLK [IQ 55 – 69, *Sociaal-emotionele opvoedingsproblematiek, ontwikkelingsproblematiek –en/-of achterstand*]; onderzoek wijst uit dat 41% van de leerlingenpopulatie correct geïndiceerd is; 57% van de huidige ZMLK-leerlingen is beter op hun plek op een lager onderwijsniveau (dagbesteding); 2% op een hoger onderwijsniveau (1% is een MLK-leerling en nog eens 1% een LOM-leerling).

Grafiek 5: SFO leerlingenpopulatie op basis van indiceringsoverzicht

Indicering en verdeling naar onderwijsniveau per school

In tabel 9,10 en 11 staat de verdeling van de leerlingenpopulatie naar onderwijsniveau per school volgens het indiceringsoverzicht. Van de ZMLK leerlingen is de meerderheid van de leerlingen beter op hun plek op de zinvolle dagbesteding. Van de MLK leerlingen is een deel beter op hun plek op een lager onderwijsniveau (zinvolle dagbesteding en ZMLK); en een deel beter op hun plek op een hoger onderwijstype (LOM). Aanvullend, van de LOM leerlingen is een deel beter op hun plek op een lager onderwijstype (ZMLK of MLK).

Tabel 9: Verdeling ZMLK leerlingenpopulatie o.b.v. indiceringsoverzicht per school

(aantal en %)

School	Indiceringsoverzicht onderwijsniveau			
	Dagbesteding (<55)	ZMLK (55- 69)	MLK (70 - 79)	LOM (80+)
Skol Marieta Alberto	(n=28) 58%	(n=20) 42%	(n=0) 0%	(n=0) 0%
Kolegio Sùr Herman Joseph	(n=25) 58%	(n=16) 37%	(n=1) 2%	(n=1) 2%
Alablankaschool	(n=2) 40%	(n=3) 60%	(n=0) 0%	(n=0) 0%

Tabel 10: verdeling MLK leerlingenpopulatie o.b.v. indiceringsoverzicht per school

(aantal en %)

School	Indiceringsoverzicht onderwijsniveau			
	Dagbesteding (<55)	ZMLK (55- 69)	MLK (70 - 79)	LOM (80+)
Pr. Dr. I.C. van Houteschool	(n=2) 3%	(n=31) 46%	(n=33) 49%	(n=1) 2%
Skol Marieta Alberto	(n=6) 10%	(n=40) 67%	(n=13) 22%	(n=1) 2%
M.C. Piar	(n=4) 5%	(n=38) 45%	(n=41) 48%	(n=2) 2%
Alablankaschool	(n=1) 2%	(n=20) 44%	(n=17) 38%	(n=7) 16%
Frater Evonius	(n=3) 4%	(n=34) 43%	(n=42) 53%	(n=0) 0%
Broeder Rigobertus school	(n=0) 0%	(n=18) 44%	(n=23) 56%	(n=0) 0%
Blenchi school	(n=1) 1%	(n=40) 48%	(n=41) 49%	(n=2) 2%

Tabel 11: verdeling LOM leerlingenpopulatie o.b.v. indiceringsoverzicht per school

(aantal en %)

School	Indiceringsoverzicht onderwijsniveau			
	Dagbesteding (<55)	ZMLK (55- 69)	MLK (70 - 79)	LOM (80+)
Skol. Dr. Nelly Winkel	(n=0) 0%	(n=0) 0%	(n=17) 24%	(n=43) 75%
Alablanka school	(n=0) 0%	(n=1) 11%	(n=1) 11%	(n=7) 78%
J.F. Kennedyschool	(n=0) 0%	(n=1) 2%	(n=16) 25%	(n=46) 73%
Broeder Rigobertus school	(n=0) 0%	(n=0) 0%	(n=6) 30%	(n=14) 79%
Divi school	(n=0) 0%	(n=1) 1%	(n=22) 21%	(n=121) 78%

3.6 Gewenste plaatsing SFO-leerlingenpopulatie

Vanuit het gehele onderwijsveld (schoolhoofden, gedragsdeskundigen, docenten en beleidsmedewerkers) is er draagvlak voor het ontwikkelde indiceringsoverzicht. In het huidige SFO zitten 977 leerlingen. Volgens de indicering behoort 8% op de dagbesteding (ongeveer 80 leerlingen). Om een duidelijk beeld te kunnen geven van de toekomstige verdeling van de SFO-leerlingen over de onderwijsniveaus worden de 80 leerlingen die beter op hun plek zouden zijn op de zinvolle dagbesteding uit onderstaande analyses weggelaten. Als we vervolgens kijken naar de toekomstige verdeling van SFO-leerlingen over de verschillende onderwijsniveaus, dan is bij benadering een-derde van de SFO-leerlingen het beste op zijn plek op het ZMLK-onderwijs; een-derde op het MLK-onderwijs en een-derde op LOM-onderwijs⁴.

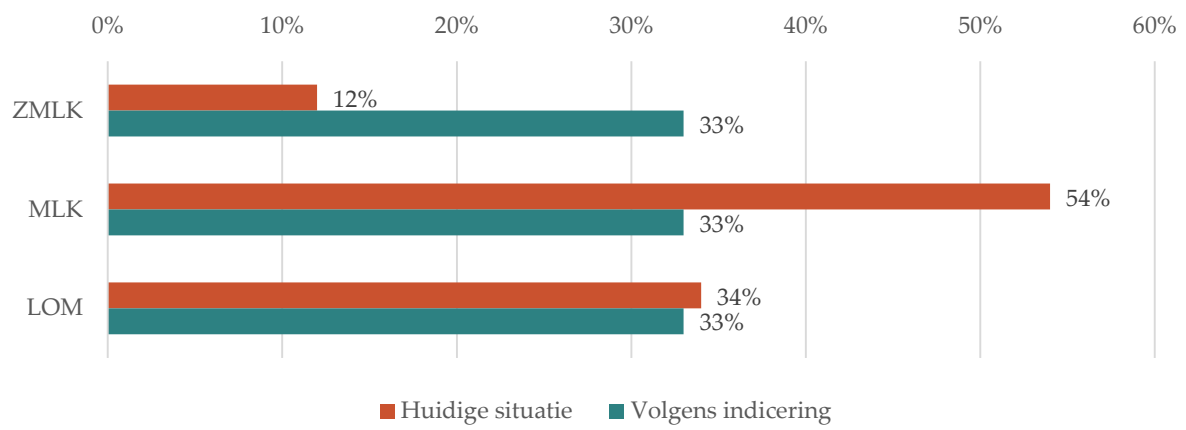
Tabel 12: toekomstige verdeling leerlingenpopulatie van ZMLK, MLK en LOM-scholen volgens het indiceringsoverzicht

	Huidige verdeling	Gewenste plaatsing
ZMLK	120	325
MLK	525	325
LOM	332	325

---

⁴ De officiële verdeling is 33% ZMLK, 36% MLK, 30%,LOM maar voor lees- en interpretatiegemak wordt er in de tekst gesproken over een-derde van de SFO-leerlingenpopulatie op elk onderwijstype.

Grafiek 6: gewenste plaatsing SFO- leerlingenpopulatie van ZMLK, MLK en LOM- scholen volgens het indiceringsoverzicht

4. Fase 1: resultaten – kwalitatief

Tijdens het interview met de 11 schoolhoofden zijn de volgende onderwerpen aan bod gekomen: (1) Plaatsing van een leerling op een school voor SFO; (2) IQ-bandbreedte (3) Sociaal-emotionele problemen van de leerlingen; (4) Differentiëren binnen een groep; (5) Doorstroom van funderend onderwijs naar voortgezet onderwijs en (6) Inrichting van het onderwijs. Per onderwerp worden ervaringen en adviezen van de schoolhoofden besproken.

4.1 Plaatsing van een leerlingen op een school voor SFO

Psychologische adviezen: Psychologen adviseren een schoolplaatsing voor leerlingen. Schoolhoofden moeten het advies van psychologen accepteren. Soms past het advies van een psycholoog voor een bepaald onderwijstype niet bij de uitkomsten van het psychologisch rapport (op basis van IQ en mogelijk aanwezige leer-en gedragsproblemen), en zou een ander onderwijstype beter passen bij een leerling. Doordat de indicering, doorverwijzing en (advies voor) plaatsing momenteel uitsluitend in handen is van de psychologen, is dit proces gevoelig voor druk en beïnvloeding van derden.

Onafhankelijke verwijzingscommissie: Door bovengenoemde problematiek is er behoefte bij schoolhoofden aan een onafhankelijke verwijzingscommissie, die op een eenduidige manier leerlingen verwijst en plaatst op de scholen voor SFO.

Psychologen kunnen een indicering afgeven op basis van de testdiagnostiek; echter de beslissing naar welk onderwijstype een leerling gaat, moet genomen worden door deze onafhankelijke verwijzingscommissie.

Hertesten: Soms is er een behoefte om een leerling opnieuw te testen, als een leerkracht merkt dat een kind onder/boven zijn niveau presteert. Hertesten is vaak pas mogelijk na een paar jaar; echter voor sommige leerlingen is het noodzakelijk om sneller een hertest te doen, daar zij dan herplaatst kunnen worden op een onderwijstype dat beter bij hen past. Er is behoefte aan de mogelijkheid om een verzoek in te dienen (bijvoorbeeld bij een verwijzingscommissie) voor hertesten van een leerling.

Behoefte aan een onafhankelijke verwijzingscommissie voor het plaatsen van leerlingen binnen het SFO. Als blijkt dat de leerling in het eerder geplaatste onderwijstype niet tot zijn recht komt, zou er voor afloop van de officiële geldigheidsduur van een psychologisch rapport, de mogelijkheid moeten bestaan om een verzoek tot hertesten in te dienen.

4.2 IQ - bandbreedte

IQ-bandbreedte: Er wordt niet eenduidig geïndiceerd in het SFO. In onderstaande tabel is te zien dat op alle drie de onderwijstypes binnen het SFO verschillende IQ-bandbreedtes gehanteerd worden.

Tabel 13: IQ-bandbreedte binnen het SFO naar onderwijsniveau

	ZMLK	MLK	LOM
Alablankaschool	50 – 60	60 – 80	80+
Blenchi school		70 – 80	
Broeder Rigobertus		60 – 80	80 – 90
Divi Divi school			80 – 85
Pr. Dr. I.C. van Houteschool		55 – 80	
Frater Evonius		70 – 80	
J.F. Kennedy			80+
Kolegio Sùr Herman Joseph	55 – 69		
M.C. Piar		60 – 70	
Skol Marieta Alberto	50 – 70	70 – 85	85 – 95
Skol Dr. Nelly Winkel			80 +

Eenduidige indicering: Er is behoefte aan eenduidige indicering binnen het SFO. De schoolhoofden van de verschillende onderwijsniveaus hebben hun voorkeur uitgesproken wat betreft indicering:

- ZMLK: leerlingen met een IQ onder de 70 horen niet thuis op een school voor MLK, maar op een school voor ZMLK. Voorkeur voor de IQ-bandbreedte voor het ZMLK-onderwijs is onder de 70.

- MLK: Voorkeur gaat uit naar een IQ-bandbreedte tussen de 70 – 80 voor het MLK-onderwijs.
- LOM: Leerlingen met een IQ lager dan 80 zijn niet op hun plek op een school voor LOM-onderwijs. LOM-leerling zijn leerlingen met een IQ van 80 en hoger.

Heterogene groepen: Mede door niet eenduidige indicering, is er sprake van onnodige extra heterogene groepssamenstelling in het SFO, wat het onderwijsleerklimaat niet ten goede komt. Als

voorbeeld de MLK-groepen: het type leerling wat op het MLK-onderwijs zit, fluctueert in IQ-score tussen de 55 en de 80. Dit is een te diverse samenstelling voor 1 groep en is niet gunstig voor leerprestaties, het welbevinden of zelfbeeld van de leerlingen.

Er is behoefte aan eenduidige indicering binnen het SFO, waardoor onnodige heterogeniteit van groepen wordt teruggedrongen en het onderwijsleerklimaat bevorderd wordt, waarbij rekening gehouden wordt met de volgende richtlijnen:

- ZMLK-leerling onder de 70
- MLK-leerling: IQ 70-80
- LOM-leerling; 80 +

4.3 Sociaal-emotionele problemen onder leerlingen

Leerlingen die, op basis van hun gedrags- en/of cognitief functioneren, niet passen binnen het onderwijstype waar ze op zitten, trekken negatieve aandacht naar zich toe. Docenten moeten deze leerlingen extra aandacht geven, ten nadele van andere leerlingen in de groep. De leerling zelf raakt ook gefrustreerd als het, op basis van zijn of haar functioneren, niet past binnen het onderwijsniveau waarin hij is geplaatst. Het is dus niet alleen ten nadele van de ontwikkeling van de leerling zelf, maar ook ten nadele van de andere leerlingen in de groep. Zodoende is het advies van schoolhoofden dat bij het indiceren van leerlingen niet alleen rekening gehouden wordt met het IQ, maar ook met het gedragsfunctioneren van de leerling.

Er heerst een gemeenschappelijk gevoel bij schoolhoofden dat er veel hechtingsproblematiek is onder de leerlingen van het SFO. Naast hechtingsproblemen valt het op dat steeds meer leerlingen sociaal-emotionele problemen hebben.

Bij indicering moet rekening gehouden worden met het IQ én het gedragsfunctioneren van een leerling.

4.5 In- en uitstroom

Uitstroom van het SFO naar het V(S)O gebeurt consequent op alle scholen op de volgende wijze: ZMLK-leerlingen stromen door naar VSO-ZMLK; MLK-leerlingen stromen door naar AGO en LOM-leerlingen stromen door op basis van de uitslag van hun Eindtoets Funderend Onderwijs (EFO) toets (Tabel 14).

Tabel 14: doorstroom van SFO naar VSO-ZMLK, AGO of VSBO

	ZMLK	MLK	LOM
Alablankaschool	VSO-ZMLK	AGO	EFO
Blenchi school		AGO	
Broeder Rigobertus		AGO	EFO
Divi Divi school			EFO
Pr. Dr. I.C. van Houteschool		AGO	
Frater Evonius		AGO	
J.F. Kennedy			EFO
Kolegio Sùr Herman Joseph	VSO-ZMLK		
M.C. Piar		AGO	
Skol Marieta Alberto	VSO-ZMLK	AGO	
Skol Dr. Nelly Winkel			EFO

Proefplaatsing: Een uitzondering op de gangbare uitstroom vanuit het SFO naar V(S)O wordt, in zeer uitzonderlijke gevallen, gerealiseerd middels proefplaatsingen op een hoger onderwijsniveau dan aangegeven in tabel 14. Belangrijk is om daarbij rekening te houden met de instructietaal.

Indien er een proefplaatsing is van een MLK-leerling op een van de leerwegen van het VSBO, dan moet er rekening gehouden worden met het taalniveau van de leerling. De instructietaal op scholen voor MLK-onderwijs is Papiaments, en op de meeste VSBO scholen is de instructietaal Nederlands. Er is één VSBO school waar de instructietaal Papiaments is (SKAIH); dat kan een goede match zijn voor de leerlingen die bij uitzondering vanuit het MLK uitstroomt naar een van de leerwegen van het VSBO.

Leeftijd: Doorstroom van het ZMLK-SFO naar het VSO-ZMLK gebeurt op basis van leeftijd. Het gevolg is dat leerlingen tot de leeftijd van 16 op het ZMLK-SFO zitten, vaak op een school of in een groep met veel jongere leerlingen. Dat is intimiderend voor de jongere leerlingen. Daarnaast geven de schoolhoofden aan dat de leerlingen op het VSO-ZMLK veel minder wordt bijgebracht dan op het ZMLK-SFO. De focus verschuift naar zelfredzaamheid (koken, wassen, etcetera), maar er is nauwelijks meer aandacht voor bijvoorbeeld lezen of rekenen. Er is een voorkeur voor verandering van de leeftijd voor plaatsing op het VSO-ZMLK conform de richtlijnen van het FO, namelijk maximaal 14 jaar⁵. Eveneens is er een voorkeur voor herziening van het curriculum van het VSO-ZMLK.

4.6 Inrichting onderwijs

Onderwijs op maat: Het SFO moet efficiënter ingericht worden, zodat er les kan worden gegeven op een manier waarbij het kind centraal staat. Naast dat leerlingen correct geplaatst moeten worden in het onderwijstype dat bij hun past en zo onnodige heterogeniteit wordt voorkomen, is het SFO bij uitstek de plaats voor onderwijs op maat. Dat betekent er binnen het SFO voldoende (ortho)pedagogische en (ortho)didactische begeleiding mogelijk moet zijn.

Schoolzorgsysteem: Het schoolzorgsysteem binnen en voor alle (S)FO scholen (met maatschappelijk werkers, interne begeleiders, logopedisten, remedial teachers en/of gedragswetenschappers) is op dit moment niet afdoende. Er is zorgondersteuning beschikbaar op de (S)FO scholen, echter niet voldoende om alle leerlingen te kunnen

---

⁵ Met ratificatie van de Landsverordening Speciaal Funderend Onderwijs zullen leerlingen in principe op 12 jarige leeftijd uitstromen uit het SFO en instromen in het V(S)O. Leerlingen kunnen instromen in het VSO wanneer ze 12 jaar maar uiterlijk 14 jaar zijn.

voorzien in hun specifieke zorgbehoefte. Er is behoefte aan opschaling van het schoolzorgsysteem.

ZMOK-onderwijs: Er is op dit moment geen plek voor ZMOK-leerlingen. Het gevolg hiervan is dat deze leerlingen thuis zitten of worden geplaatst in o.a. het ZMLK, MLK en LOM; tegen advies in van schoolhoofden in. ZMOK-leerlingen zitten niet op hun plek in deze onderwijstypes: dat kan een gevaar voor andere leerlingen of leerkrachten op school zijn en de leerling zelf kan zich daar niet optimaal ontwikkelen. Er is een grote wens om een school voor ZMOK-onderwijs te starten.

Onderwijsniveaus SFO samen 1 locatie: Bij drie SFO-scholen zijn de verschillende onderwijsniveaus (ZMLK, MLK en LOM) samen op één locatie. Dat komt ten goede van zowel leerlingen als ouders. Leerlingen van de lagere niveaus trekken zich op aan de leerlingen van de hogere niveaus. Ook is er eventueel de mogelijkheid tot op- of afstroom naar een hoger of lager onderwijsniveau. Daarnaast stimuleert het, de ouderbetrokkenheid. Schoolhoofden geven aan dat ouders van leerlingen in de onderwijstypes ZMLK en MLK vaak zelf LVB zijn en dat de ouderbetrokkenheid lastig is. Er is meer ouderbetrokkenheid bij leerlingen van het hogere onderwijsniveau LOM. Zij motiveren de ouders van de ZMLK- en MLK-leerlingen om ook meer betrokken te zijn.

Curriculum: het curriculum van het gehele SFO moet geëvalueerd worden en aangepast waar nodig. Momenteel zijn er alleen kerndoelen voor het SFO ontwikkeld, maar leerlijnen ontbreken. Suggesties voor verandering zijn de volgende:

- ZMLK en MLK-onderwijs: meer mogelijkheden voor het aanbieden van praktische lessen, zoals koken, handwerken, tuinieren en gymlessen. Meer materiaal voor de ondersteuning van deze praktische lessen.

- LOM: betere balans aanbrengen tussen lessen voor sociaal-emotionele vorming en de lessen gericht op cognitieve ontwikkeling.

Differentiëren binnen een groep: Differentiëren binnen een groep in het SFO is noodzakelijk. Niet alleen wegens de heterogeniteit van leerlingen binnen 1 groep, maar ook omdat het SFO-onderwijs op maat is, is het essentieel voor leerkrachten binnen het SFO om binnen 1 groep te differentiëren. Indien een leerkracht gemotiveerd is om te differentiëren en daarvoor open staat, is het mogelijk om binnen elke groep op minimaal 2 niveaus te differentiëren. Er moet dan wel rekening gehouden worden met de groepsgrootte en de mogelijke inzet van een klassen-assistent. Differentieervaardigheden van leerkrachten kunnen worden geoptimaliseerd door hen bijscholing aan te bieden.

Inrichting van het onderwijs: de volgende behoeftes zijn uitgesproken:

- Onderwijs op maat waarbij de leerling centraal staat, is wenselijk.
- Opschaling van het schoolzorgsysteem.
- Starten van een school voor ZMOK-onderwijs.
- Verandering van de leeftijd voor plaatsing op het VSO-ZMLK naar minimaal 12, maximaal 14 jaar en revisie van het curriculum voor VSO-ZMLK
- Verschillende onderwijsniveaus binnen het SFO op 1 locatie.
- Evalueren en zo nodig aanpassen van curriculum van het SFO.
- Stimuleren van differentiëren binnen de groep van het SFO, bijscholing aanbieden.

4.7 Conclusie

Indien het SFO onderwijs conform de indicering wordt ingericht, worden op basis van de gesprekken met de schoolhoofden de volgende concrete te ondernemen stappen voorgesteld:

1. Plaatsing van leerlingen:

- Onafhankelijke verwijzingscommissie voor plaatsing van leerlingen binnen het SFO.
- Hertesten voor afloop van de geldigheidsduur van het testrapport bij onder- of overpresteren van een leerling in het eerder geplaatste onderwijsniveau op aanvraag mogelijk (bij deze verwijzingscommissie).

2. IQ- en sociaal-emotioneel functioneren leerlingen:

- Richtlijnen ten aanzien van indicering aanhouden, waarbij rekening gehouden wordt met het IQ en het gedragsfunctioneren van leerlingen.

3. In- en uitstroom van SFO naar VSO:

- Mogelijkheid tot proefplaatsing realiseren in hoger onderwijsniveau, mits een leerling voldoet aan de voorwaarden (bijv. beheersing Nederlandse taal).
- Verandering van de leeftijd voor plaatsing op het VSO-ZMLK naar minimaal 12, uiterlijk 14 jaar.

4. Inrichting onderwijs

- Onderwijs op maat, waarbij de leerling centraal staat, is wenselijk.
- Opschaling van het schoolzorgsysteem.
- Starten met een school voor ZMOK-onderwijs.
- Verschillende onderwijsniveaus binnen het SFO op 1 locatie.

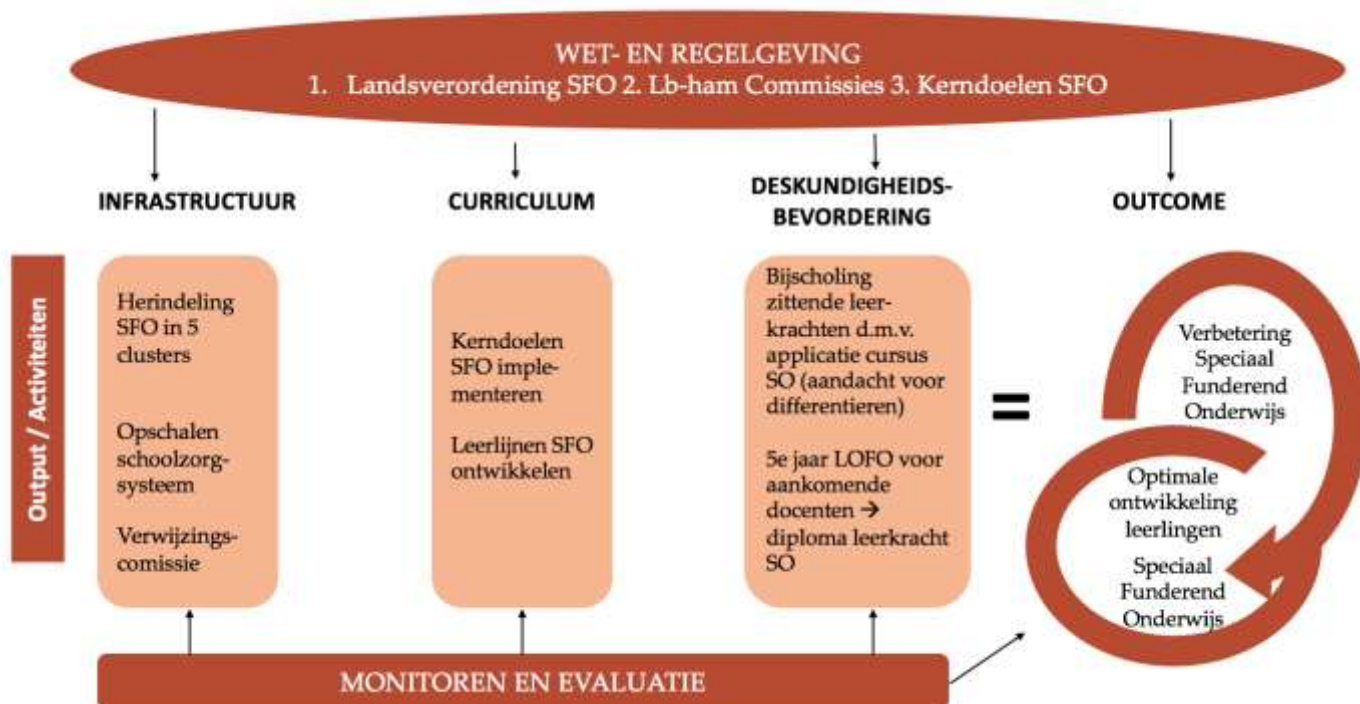
- Evalueren en zo nodig aanpassen van curriculum van het SFO (en aanpassen van het curriculum van het VSO-ZMLK).
- Stimuleren van differentiëren binnen de groep van het SFO, bijscholing aanbieden.

5. Fase 2: transitieraamwerk

5.1 Transitieraamwerk

Op basis van de resultaten uit het huidige onderzoek [fase 1] is een transitieraamwerk van het gehele SFO ontwikkeld. Dit raamwerk bestaat uit adviezen voor concrete activiteiten die noodzakelijk zijn om de praktijk van het SFO her in te richten zodat dit leidt tot een verbetering van het gehele SFO en een optimale ontwikkeling van de leerlingen [fase 2].

Transitieraamwerk SFO

5.2.1 Wet -en regelgeving

1. De ontwerp-landsverordening Speciaal Funderend Onderwijs

De ontwerp-landsverordening speciaal funderend onderwijs is geconcipieerd op basis van het beleidsdocument *Ku Tur Derechi*, daterend van juni 2014. Het SFO, is funderend onderwijs voor speciale leerlingen. Het betreft leerlingen die er niet in slagen in het funderend onderwijs te integreren en die dusdanige beperkingen (en dus specifieke onderwijsbehoeften) hebben, dat het funderend onderwijs hun geen optimale en gelijkwaardige ontwikkeling kan bieden. Het is hun fundamenteel recht om goed onderwijs te ontvangen, zodat ook zij optimaal voorbereid worden op het latere functioneren in de maatschappij. Bij het opstellen van de ontwerp-landsverordening speciaal funderend onderwijs is uitgegaan van de Landsverordening funderend onderwijs.

De hoofdlijnen van dit ontwerp zijn de volgende:

- Het curriculum dat wordt aangeboden aan leerlingen in het SFO is zoveel mogelijk afgeleid van het onderwijs dat in het funderend onderwijs wordt aangeboden, aangepast op de behoeften van de individuele leerling in het SFO.
- Het SFO wordt ingericht in vijf clusters. De clusters zijn vanwege efficiëntie en effectiviteit georganiseerd in aparte clusterscholen of schoolsetting. Daarbij bestaat de mogelijkheid van samenvoeging van twee clusters in één school of juist het opsplitsen van clusters in aparte doelgroepen.
- De groepsgrootte van het SFO is aanzienlijk kleiner dan de groepsgrootte in het funderend onderwijs. De groepsgrootte is clusterafhankelijk.
- Het onderwijs op groepsniveau is clusterspecifiek ingericht, rekening houdend met de mogelijkheden van de leerling en diens specifieke behoeften

voor wat betreft fysieke inrichting, groepsgrootte, individualisering en leer- en hulpmiddelen. Voor elke leerling wordt een plan van aanpak of een individueel ontwikkelingsplan opgesteld.

- De Verwijzingscommissie speelt een sleutelrol in het doorverwijzen van leerlingen naar het SFO. Om toegelaten te worden tot het SFO dient de leerling door de Verwijzingscommissie te worden geïndiceerd. Elk cluster hanteert clusterspecifieke criteria.
- Het personeelsbeleid is zodanig dat elke leerkracht, naast de basisopleiding (leerkracht FO), een vervolgopleiding SFO moet hebben gevolgd. Dat maakt de leerkracht bevoegd voor het geven van onderwijs in het SFO.
- De educatiegebieden en de kerndoelen voor het SFO zijn conform de educatiegebieden en de kerndoelen van het funderend onderwijs, met hier en daar een bijstelling naar cluster. Extra worden er educatiegebied overstijgende kerndoelen aangeboden om de leerlingen te helpen de kerndoelen te bereiken.

2. Het ontwerp-landsbesluit commissies indicatie en verwijzing kinderopvang, speciaal funderend onderwijs, arbeidsgericht onderwijs en ontheffing leerplicht

Binnen het Curaçaose onderwijs zijn er vier belangrijke commissies te onderscheiden, namelijk:

- a. De verwijzingscommissie in de zin van artikel 12, tweede lid, van de Landsverordening kinderopvang Curaçao;
- b. De verwijzingscommissie in de zin van artikel 20, derde lid, van de Landsverordening funderend onderwijs, en artikel 20, eerste lid, van de ontwerp-Landsverordening speciaal funderend onderwijs;
- c. De verwijzingscommissie in de zin van artikel 11d, zesde lid, eerste volzin, van de Landsverordening voortgezet onderwijs, en

d. De commissie in de zin van artikel 6 van de ontwerp-Leerplichtlandsverordening Curaçao.

Aanmelding bij deze commissies komt ter sprake op het moment dat:

1. er een vermoeden bestaat dat een kind tussen de 0 en 4 jaar een beperking, ontwikkelingsstoornis of een opvallende ontwikkelingsachterstand vertoont ten opzichte van zijn leeftijdsgenoten, of
2. een leerling niet op zijn plek is in het reguliere onderwijs, of
3. er een beslissing op een verzoekschrift tot (tijdelijke) ontheffing van de leerplicht genomen moet worden.

Voordat een kind of leerling daadwerkelijk wordt verwezen naar een kindercentrum voor kinderen met een beperking, of een ander type onderwijs dan regulier onderwijs, of (tijdelijk) wordt ontheven van de leerplicht, doorloopt deze leerling een proces van diagnostiek en wordt een kind-/leerlingdossier opgebouwd. Aan de hand van dossieronderzoek, uitgevoerd door de genoemde commissies, vindt indicering plaats gevolgd door verwijzing en plaatsing, of ontheffing van de leerplicht.

Deze commissies ressorteren onder de Uitvoeringsorganisatie Onderwijs en Wetenschap (UOW) van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport en hebben een smalle taakstelling, namelijk: het beoordelen van een leerling aan de hand van dossieronderzoek. De commissies worden flexibel bemand, met zowel interne als externe deskundigen, afhankelijk van het type dossieronderzoek dat zij uitvoeren. De Sectordirecteur van de UOW is verantwoordelijk voor de samenstelling van deze commissies. Inherent daaraan heeft de Sectordirecteur van de UOW de bevoegdheid om in te grijpen bij het in gebreke blijven van het uitvoeren van de werkzaamheden van een commissielid.

Verwijzingscommissie inzake SFO:

De genoemde verwijzingscommissie onder punt b speelt een sleutelrol in het indiceren en verwijzen van leerlingen naar het SFO. Aanmelding bij de verwijzingscommissie kan plaatsvinden door bijvoorbeeld de ouders, een school voor funderend onderwijs, maar ook door een kinderopvangcentrum. Een indicatie-aanvraag vindt plaats, wanneer verwacht wordt dat de zorgniveaus 1 tot en met 4 (zorgniveau 1 is algemene zorg in de klas, zorgniveau 2 is extra zorg in de klas, zorgniveau 3 is interne zorg binnen de school en zorgniveau 4 is externe zorg) niet toereikend zijn om de leerling binnen het funderend onderwijs te houden. Het doel is om voor de aanvang van het schooljaar de leerlingen te hebben geïndiceerd, verwezen en geplaatst. Laattijdig of tussentijds plaatsen van leerlingen moet worden vermeden, tenzij de situatie zo urgent is dat een plaatsing echt niet kan wachten tot het volgende schooljaar. Tevens kan er sprake zijn van tijdelijke plaatsing of proefplaatsing. Elk cluster hanteert clusterspecifieke criteria die in dit landsbesluit zijn uitgewerkt.

3. Het ontwerp-landsbesluit kerndoelen SFO

Met het ontwerp-landsbesluit kerndoelen SFO wordt uitvoering gegeven aan artikel 11, derde lid, van de ontwerp-Landsverordening speciaal funderend onderwijs. De kerndoelen bevatten een beschrijving van de kennis, attitudes, inzicht en vaardigheden waarover de leerlingen aan het eind van het speciaal funderend onderwijs moeten beschikken. Anders dan voor het funderend onderwijs, zijn er voor het SFO tevens educatiegebied overstijgende kerndoelen geformuleerd. De educatiegebied overstijgende kerndoelen betreffen het volgende: leren leren, zintuiglijke ontwikkeling, ruimtelijke oriëntatie en mobiliteitstraining, sociaal-emotionele ontwikkeling, sociale redzaamheid en het leren omgaan met technologische hulpmiddelen. De kerndoelen voor het SFO zijn ontwikkeld, rekening houdend met doelgroep specifieke accenten.

Hierdoor is er één kerndoelendocument voor de doelgroepen:

- visueel beperkte leerlingen;
- auditief en communicatief beperkte leerlingen;
- leerlingen met ernstige gedragsproblemen, ontwikkelingsproblemen en/of psychiatrische stoornissen of psychosociale problemen;
- leerlingen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden;
- moeilijk lerende leerlingen,

en een ander kerndoelendocument voor de doelgroepen:

- zeer moeilijk lerende leerlingen;
- meervoudig beperkte leerlingen.

Het bevoegd gezag is ervoor verantwoordelijk dat deze doelen worden bereikt. Het bevoegd gezag draagt zorg voor de kwaliteit van het onderwijs op de school en moet daartoe onder andere een schoolontwikkelingsplan opstellen en uitvoeren. Het uitgangspunt daarbij is dus de eigen verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag om de school zodanig in te richten dat de gestelde kerndoelen redelijkerwijze kunnen worden gehaald. Aan een bijzondere school omvat het educatiegebied algemene mensvorming tevens godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs. Voor dit onderdeel van het onderwijs zijn echter geen kerndoelen vastgesteld omdat daarmee de vrijheid van onderwijs in het gedrang zou komen.

5.3 Infrastructuur SFO

1. Herindeling SFO in 5 clusters

De ontwerp-landsverordening speciaal funderend onderwijs schrijft voor dat het SFO wordt ingericht in vijf clusters. De clusters zijn vanwege efficiëntie en effectiviteit georganiseerd in aparte clusterscholen of schoolsetting. Daarbij bestaat de mogelijkheid van samenvoeging van twee clusters in één school of juist het opsplitsen van clusters in aparte doelgroepen.

Hieronder worden deze clusters en de daarbij behorende behoeften weergegeven.

Cluster 1: visueel gehandicapte leerlingen

- slechtziende en blinde leerlingen;
- meervoudig gehandicapte slechtziende of blinde leerlingen.

Cluster 2: auditief en communicatief gehandicapte leerlingen

- leerlingen met een auditieve beperking (dove/slechthorende/cochleaire implantatie);
- meervoudig gehandicapte slechthorende en dove leerlingen;
- leerlingen met communicatieve beperkingen (ernstige spraak- en taalmoeilijkheden);
- meervoudig gehandicapte leerlingen met communicatieve beperking.

Cluster 3: lichamelijke en/of verstandelijke handicap en langdurig zieke leerlingen

- zeer moeilijk lerende kinderen (ZMLK);
- langdurig zieke kinderen met een somatische problematiek;
- kinderen met een lichamelijke handicap (mytylscholen);
- meervoudig gehandicapte kinderen met een lichamelijke handicap (mytylscholen).

Cluster 4: leerlingen met gedragsstoornissen en psychiatrische stoornissen of psychosociale problemen.

- leerlingen met gedragsstoornissen;
- leerlingen met psychiatrische stoornissen;
- leerlingen met psychosociale problemen (ZMOK).

Cluster 5: leerlingen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden en moeilijk lerende kinderen.

- leerlingen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden (LOM);
- moeilijk lerende kinderen (MLK).

De groepsgrootte is clusterspecifiek en leerling afhankelijk. Hieronder worden per cluster de groepsgroottes weergegeven:

- o Cluster 1 en 2: gemiddeld 8 en ten hoogste 10 leerlingen;
- o Cluster 3: gemiddeld 10 en ten hoogste 12 leerlingen;
- o Cluster 3: ZMLK: gemiddeld 12 en ten hoogste 14 leerlingen;
- o Cluster 4: gemiddeld 8 en ten hoogste 10 leerlingen;
- o Cluster 5: gemiddeld 10 en ten hoogste 12 leerlingen.

De SFO-scholen binnen het onderwijs moeten conform de nieuwe aantallen van de transitieverdeling ingericht worden. Daarbij is de wens dat er verschillende onderwijsniveaus op 1 locatie beschikbaar zijn, waarbij rekening gehouden wordt met de clusterindeling.

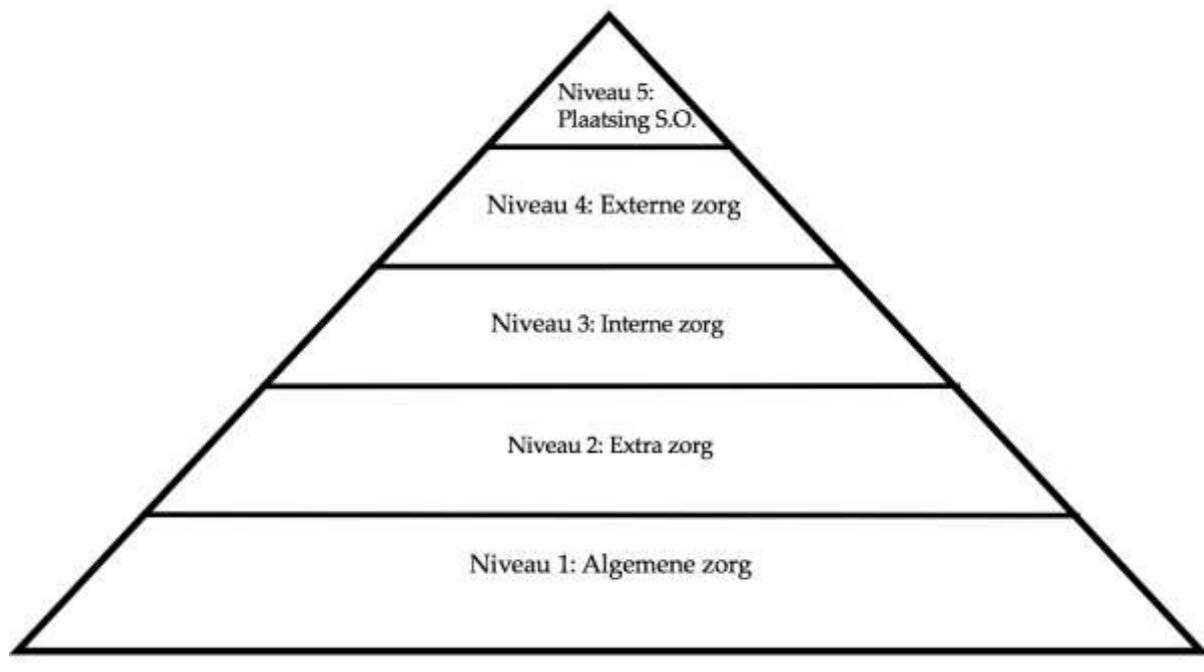
- Cluster 5: LOM en MLK samen op 1 locatie. Gezamenlijk zal het aantal MLK en LOM-leerlingen afnemen met ongeveer 300 leerlingen. Daarnaast is de verhouding LOM : MLK-leerlingen ongeveer 1:1. Zodoende kunnen de scholen zo ingericht worden dat met de afname van de leerlingen, de twee onderwijsniveaus samen op 1 locatie terecht kunnen.

- Cluster 4: ZMOK school. Op een aparte locatie starten met een aantal ZMOK groepen.
- Cluster 3: ZMLK school. Gezien de toename van de ZMLK-leerlingen, is de ZMLK school op 1 locatie (meerdere scholen, maar 1 onderwijsniveau per locatie)

2. Opschalen schoolzorgsysteem

De leerlingzorg (zie figuur 1) is nog onvoldoende ontwikkeld binnen het (speciaal) funderend onderwijs. Een leerling dient binnen de school voor funderend onderwijs eerst alle zorgniveaus te hebben doorlopen, voordat de leerling in aanmerking komt voor plaatsing binnen het SFO. Niveau 1 en 2 betreffen de algemene en de extra zorg in de klas door de leerkracht zelf. Dit is op de meerderheid van de scholen in orde. Niveau 3 betreft de interne zorg. Dit betreft de zorg buiten de klas, maar binnen de school zelf; bijvoorbeeld ondersteuning van de leerling door de Remedial Teacher of de Sociaal Maatschappelijk Werker. Indien de school er niet in slaagt om met de interne zorg de leerling binnen de school verder te helpen, mag er worden doorverwezen naar het vierde zorgniveau; de externe zorg, zoals bijvoorbeeld Yuda bo Yu, SMAT of vrijgevestigde psychologen. Pas als uit nader onderzoek blijkt dat een leerling beter tot zijn recht komt in het SFO, wordt overgegaan op niveau 5: plaatsing in het SFO.

Figuur 1. Zorgniveaus binnen het onderwijs

Uit controle door de IO⁶, blijkt dat de interne zorg op scholen versterkt moet worden. Nu wordt zorgniveau 3 niet grondig genoeg aangepakt, waardoor veel leerlingen van zorgniveau 2 gelijk worden doorgestuurd naar zorg-niveau 4, waardoor vervolgens een groep leerlingen mogelijk te snel in zorgniveau 5 belandt en voortijdig wordt geplaatst in het SFO.

Het valt dus te adviseren om de interne zorg, dus de zorg binnen de school (zorg-niveau 3), door de scholen te laten aanscherpen. Hiermee wordt voorkomen dat er binnen scholen van zorgniveau 2 naar zorgniveau 4 wordt gesprongen en dat er leerlingen mogelijk voortijdig of onterecht naar het SFO worden doorverwezen.

---

⁶ Onderzoek naar leerlingzorg in FO en SFO, januari 2015.

3. Verwijzingscommissie SFO

De verwijzingscommissie SFO (zoals beschreven onder paragraaf 1.2) bepaald de plaatsing van een leerling op een onderwijstype binnen het SFO. De verwijzingscommissie bestaat uit een voorzitter, die tevens lid is, en ten minste twee andere leden. Tot de leden behoren in ieder geval een diagnostisch geschoold kinder-/jeugdpsycholoog of diagnostisch geschoold orthopedagoog en een cluster specifieke onderwijsdeskundige, aangevuld met een kinderpsychiater, een jeugdarts en/of een maatschappelijk werker. De verwijzingscommissie heeft een smalle taakstelling; zij beperkt zich tot het beoordelen van leerlingen aan de hand van dossieronderzoek. Op basis van dit dossieronderzoek stelt zij een indicatie vast en verwijst zij de leerling al dan niet door naar de juiste cluster in het SFO. Bij de aanvraag van een indicatie is er over het algemeen in de school zelf al een zorgtraject aan voorafgegaan en heeft dat onvoldoende effect gehad. Ondanks de interne zorg kunnen scholen in bepaalde gevallen niet voldoen aan de specifieke onderwijsbehoeften van een leerling met een beperking. Deze leerlingen kunnen na indicatie door worden verwezen naar het SFO. Bij indicatie (en herindicatie) is het daarom noodzakelijk dat de onderwijsbeperking wordt aangetoond door middel van een onderwijskundige en psychodiagnostische rapportage. Beschrijving van het probleemgedrag door de leerkracht alleen is niet voldoende. Om de aard en de ernst van de beperking zo objectief mogelijk vast te stellen en ook om het effect van de zorg die al gegeven is te beoordelen, zijn er per cluster criteria vastgelegd. De cluster specifieke criteria geven aan wat het stoorniscriterium is, wat de structurele beperking ten aanzien van de onderwijsparticipatie is, op welke wijze de hulp in het reguliere onderwijs ontoereikend is en welke specifieke eisen er aan het leerling dossier worden gesteld. De keuze voor een bepaald cluster. De voorzitter van de verwijzingscommissie stelt jaarlijks voor 1 mei een lijst vast met deugdelijke screenings- en testinstrumenten, die de verwijzingscommissie voor diagnostiek van de leerling betrouwbaar en valide vinden, zodat dit een deugdelijke rapportage

oplevert voor het leerling dossier dat door de verwijzingscommissie wordt beoordeeld. In het geval dat het leerling dossier rapportages bevat op basis van screenings- en testinstrumenten die niet op deze lijst staan, wordt het leerling dossier niet in behandeling genomen. Dit in het kader van het bewaken van de kwaliteit van de diagnostiek.

5.4 Curriculum

1. Kerndoelen SFO implementeren

Binnen het SFO zijn bij landsbesluit⁷ kerndoelen vastgesteld, speciaal voor de cluster 1-2-3-4 en 5. De concept-kerndoelen zijn in oktober 2017 aan het veld voor SFO aangeboden, zodat het veld zich hier alvast op kon oriënteren. Na ratificatie van de kerndoelen, zullen deze, samen met de ontwerp-landsverordening SFO opnieuw worden aangeboden aan het veld, waarna het veld geacht wordt deze kerndoelen te implementeren.

2. Leerlijnen SFO ontwikkelen

Leerlijnen per cluster moeten ontwikkeld worden. Belangrijk is dat het doorlopende leerlijnen zijn, waar mogelijk afgeleid van de leerlijnen voor het funderend onderwijs en aansluitend bij het (speciaal) voortgezet onderwijs, waarbij meer mogelijkheden en materiaal beschikbaar is voor praktische lessen, zoals koken en tuinieren.

---

⁷ ontwerp-landsbesluit, houdende algemene maatregelen, ter uitvoering van artikel 11, derde lid, van de Landsverordening speciaal funderend onderwijs.

5.5 Deskundigheidsbevordering voor docenten

1. Applicatiecursus SFO en 5de jaar LOFO

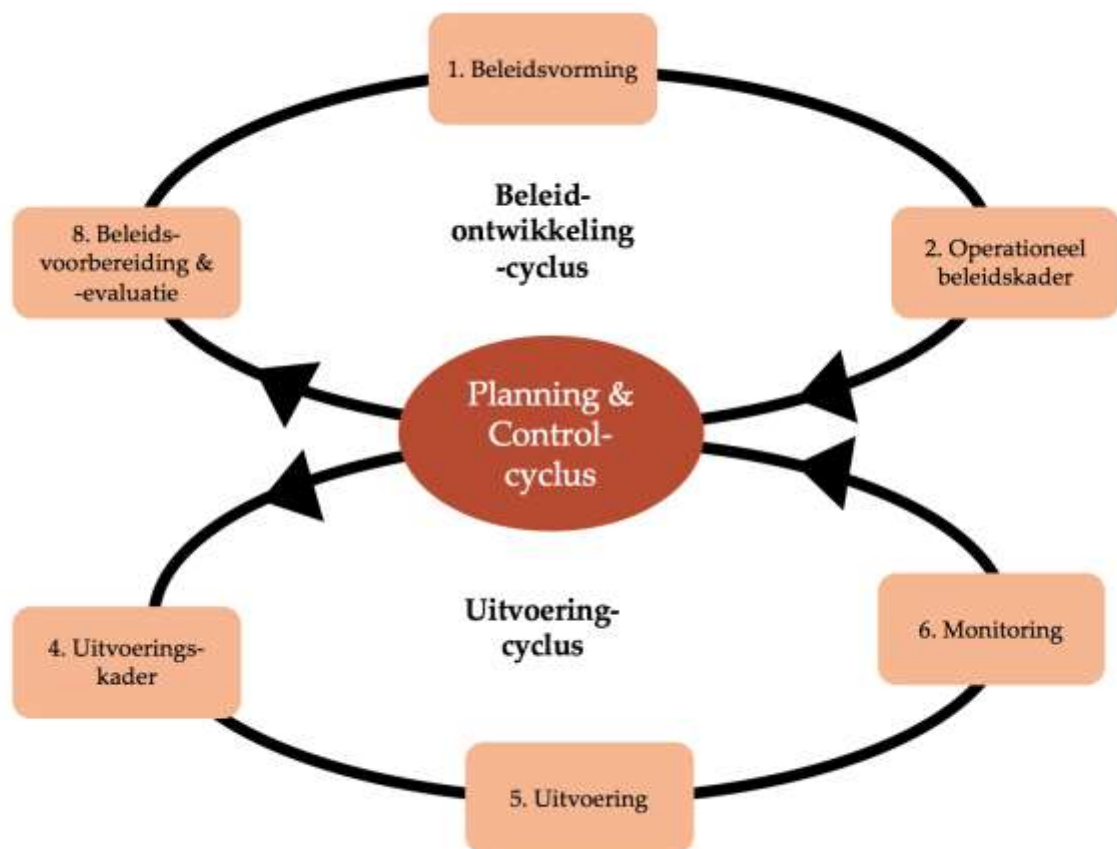
Voor de ontwikkeling van de leerlijnen van de verschillende clusters, het uitvoeren van de kerndoelen en de catering van de clusters is het noodzakelijk om deskundigheidsbevordering (met als 1 van de onderwerpen het differentiëren binnen het SFO) aan te bieden aan alle leerkrachten binnen het SFO. De ontwerp-landsverordening speciaal funderend onderwijs stelt in artikel 4 als bekwaamheidseis dat de leerkracht werkende in het SFO minimaal het diploma leerkracht funderend onderwijs in combinatie met het diploma leerkracht SFO of de applicatiecursus leerkracht SFO behaald moet hebben. In het kader van deze eis is het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport reeds in gesprek met de University of Curaçao over een vijfde LOFO-jaar. Dit vijfde jaar levert de student het diploma leerkracht SFO op. Voor zittende leerkrachten is in samenwerking met de Curaçao Academy een applicatiecursus leerkracht SFO ontwikkeld. Na inwerkingtreding van de Landsverordening speciaal funderend onderwijs hebben zittende leerkrachten vijf jaar de tijd om zich bij te scholen. Dit is reeds medegedeeld in het schoolbesturenoverleg d.d. 12 maart.

5.6 Monitoren en evaluatie

De Beleidsorganisatie (BO) is verantwoordelijk voor de (strategische) beleidsvorming (1) en het opstellen van een operationeel beleidskader (2) (zie figuur 2, planning & control cyclus). Dit operationeel beleidskader wordt besproken met de UOW (3, planning & control). Het operationeel beleidskader wordt door de UOW vertaald in een uitvoeringskader (4), waarna dit tot uitvoering komt (5). De uitvoering wordt door de UOW gemonitord (6) en vervolgens besproken met de BO (7, planning & control). Advies voor het monitoren van de transitie: elk schooljaar

leveren alle scholen van het SFO de kenmerken van de leerlingenpopulatie aan en deze worden jaarlijks geanalyseerd. Aan de hand van de verkregen informatie wordt de beleidsvoorbereiding- en evaluatie (8) ingezet en kan de gehele cyclus weer opnieuw worden doorlopen. De IO houdt toezicht op het SFO met betrekking tot wetgeving en adviserende trajecten. Er wordt geadviseerd om tweejaarlijks kwalitatief te evalueren met de verschillende partners in het SFO en zo nodig doelstellingen van het transitieraamwerk aangepast.

Figuur 2. De planning & control cyclus.

6. Advies voor vertaling transitieraamwerk in uitvoeringsplan

Het huidige onderzoek brengt de volledige SFO-leerlingenpopulatie in kaart, en brengt in kaart welke transitie er plaats moet vinden indien de SFO-leerlingenpopulatie volgens het indiceringsoverzicht wordt ingedeeld. Aanvullend is een transitieraamwerk ontwikkeld (hoofdstuk 5) dat concrete activiteiten voorstelt om deze transitie te ondersteunen. Deze transitie heeft als doel een verbetering van het gehele SFO en draagt bij aan de optimale ontwikkeling van leerlingen van SFO. Aanvullend wordt in dit hoofdstuk advies gegeven over hoe het transitieraamwerk omgezet kan worden in een uitvoeringsplan.

6.1 Voorgestelde herinrichting in clusters SFO

De indicering en plaatsing wordt doorgevoerd voor nieuwe binnenstromende leerlingen; dat betekent dat er gefaseerd en geleidelijk toegewerkt wordt naar de herinrichting van het SFO in clusters. Het is dus niet de bedoeling dat de huidige leerlingpopulatie verplaatst wordt.

Uit de voorgaande hoofdstukken werd geconcludeerd dat conform de voorgestelde indicering, de toekomstige leerlingenpopulatie er als volgt uit ziet (in deze berekening wordt uitgegaan van 977 leerlingen in het SFO per leerjaar):

- Cluster 3 (ZMLK-leerlingen): totaal 325 leerlingen (33%)
- Cluster 5 (MLK-leerlingen): totaal 325 leerlingen (33%)
- Cluster 5 (LOM-leerlingen): totaal 325 leerlingen (33%)

Voorts volgt er een voorstel voor de herinrichting van de scholen voor SFO in de gewenste clusters, waarbij de clusters 1, 2 en 4 even buiten beschouwing worden

gelaten. Bij het toekennen van een cluster(s) per school is er rekening gehouden met vijf factoren, namelijk:

1. Het huidige onderwijsniveau van de school;
2. De huidige kenmerken van de leerlingenpopulatie van de school;
3. De capaciteit van de school (maximaal aantal te huisvesten leerlingen, rekening houdend met het maximaal aantal leerlingen per cluster);
4. De geografische ligging van de school;
5. De denominatie van de school.

ad.1. Het huidige onderwijsniveau van de school is belangrijk, daar de school erop is ingesteld om deze groep leerlingen te bedienen (curriculum, materiaal, toetsing, etcetera). Als een school nu een MLK-school is, is het in principe logischer om hier een cluster 5 school van te maken).

ad.2. De huidige kenmerken van de leerlingpopulatie van de school zijn van belang om te bepalen welk onderwijsniveau prevaleert als dit wordt afgezet tegen de gewenste indicering (als een school voor de meerderheid MLK-leerlingen heeft is het in principe logischer om hier een cluster 5 en geen cluster 3 school van te maken).

ad.3. Omdat er een inschatting is gemaakt van het aantal leerlingen per onderwijstype (een-derde ZMLK, een-derde MLK, een-derde LOM) en er in principe uitsluitend sprake zal zijn van cluster 3 scholen (ZMLK) en cluster 5 scholen (LOM/MLK) is de capaciteit van de school van belang. In principe dient een cluster 5 school meer groepen te kunnen bedienen dan een cluster 3 school, wel is er een verschil in gemiddelde groepsgrootte: cluster 3 gemiddeld 12 leerlingen en cluster 5 gemiddeld 10

ad.4. De geografische ligging van de school is belangrijk omdat er in verband met bereikbaarheid idealiter sprake moet zijn van spreiding van de verschillende clusterscholen over Curaçao.

ad.5. De denominatie van de school is van belang, omdat er in principe per schoolbestuur gestreefd wordt naar het hebben van verschillende clusterscholen.

Op basis van ad.3. is een berekening gemaakt (van de leerlingaantallen en schoolcapaciteit) voor de clusterindeling (zie bijlage 2). Deze berekening in acht nemend, samen met de bovengenoemde andere factoren, leiden tot het volgende voorstel (zie tabel 15 voor het overzicht):

1. DOS schoolbestuur:

- De M.C. Piar school krijgt als advies om, ook als richten zij zich nu op de doelgroep MLK, zichzelf her in te richten als een cluster 3 school. Kijkende naar de geografische ligging en de huidige leerlingpopulatie zou de focus van deze school kunnen verschuiven naar het ZMLK onderwijs.
- De andere DOS-school met dezelfde geografische ligging, namelijk Dr. Nelly Winkel, zou dan een cluster 5 school kunnen worden. Dit laatst is overigens in lijn met het recente verzoek van de DOS om naast de LOM-groepen ook een MLK-groep aan de Nelly Winkel te openen.
- Voor de Skol Marieta Alberto, geografische ligging de wijk Koraal Specht, ligt het in de lijn der verwachting, gezien de huidige leerlingpopulatie, dat dit een school voor ZMLK en daarmee een cluster 3 school wordt.
- De Pr. Dr. I.C. van Houteschool, eveneens van de DOS en in de wijk Brievengat, krijgt het advies om zichzelf her in te richten als een cluster 5 school.

2. RKCS schoolbestuur:

- De Alabankaschool in Barber is de enige school die wordt geadviseerd zichzelf her in te richten als een gecombineerde cluster 3 en 5 school. Belangrijkste overweging hiervoor is de geografische ligging. Hiermee wordt

het voor de SFO-leerlingen van Banda Abou mogelijk gemaakt om in de eigen regio SFO onderwijs te ontvangen op zowel ZMLK, MLK als LOM niveau en wordt op- en afstroom tussen deze onderwijsniveaus vergemakkelijkt.

- De Blenchischool richt zich nu op onderwijs aan MLK-leerlingen. Zij krijgen het advies om een cluster 5 school te worden en dus naast de MLK-doelgroep ook de LOM-doelgroep te gaan bedienen.
- De Broeder Rigobertus school, nu al gericht op LOM en MLK onderwijs, krijgt logischerwijs het advies om een cluster 5 school te worden.
- Frater Evonius richt zich momenteel op de MLK-doelgroep, maar de huidige populatie is ongeveer de helft MLK leerling en de helft ZMLK of zinvolle dagbesteding. Kijkende naar de voorgestelde clusters voor de andere scholen die onder dit schoolbestuur vallen, krijgt deze school het advies om een cluster 5 te worden, en dus naast de MLK-doelgroep ook de LOM-doelgroep te gaan bedienen.
- De J. F. Kennedy school is een school voor LOM-onderwijs. Gezien de huidige leerlingpopulatie krijgt deze school het advies om een cluster 5 school te worden.
- Kolegio Sur Herman Joseph is reeds een school voor ZMLK en krijgt dan ook het advies om een cluster 3 school te worden.

3. VPCO schoolbestuur:

- De Divi Divi School van het VPCO is een school voor LOM-onderwijs. Gezien de huidige leerlingpopulatie krijgt de school het advies om een cluster 5 school te worden.

Tabel 15: voorstel herinrichting in clusters SFO

School- bestuur	School	Geografische ligging	Schoolniveau	Aantal klassen	Capaciteit	Cluster- advies	Aantal klassen	Aantal ll*
DOS	M.C. Piar	Comanche- straat	MLK	6	89	3	6	78 (84)
	Pr. Dr. I.C. van Houteschool	Brievengat	MLK	6	92	5	6	72
	Skol Marieta Alberto	Koraal specht	ZMLK, MLK	4, 5	125	3	9	117 (126)
	Skol Dr. Nelly Winkel	Commanche- straat	LOM	6	71	5	6	72
RKCS	Alablanka- school	Barber	ZMLK, MLK, LOM	1, 4, 1	71	3 en 5	6	26 (28)
	Blenchi school	Otrabanda	MLK	7	99	5	6	72
	Broeder Rigobertus	Santa Rosa	MLK, LOM	3, 2	64	5	6	72
	Frater Evonius	Koraal specht	MLK	6	83	5	6	72
	J.F. Kennedy	Groot Kwartier	LOM	5	64	5	6	72
	Kolegio Sùr Herman Joseph	Brievengat	ZMLK	4	54	3	6	78 (84)
VPCO	Divi Divi school	Emmastad	LOM	11	165	5	12	144

*Cluster 3 op basis van groeps grootte 13 lln (max. 14); Cluster 5 op basis van maximale groeps grootte (12 ll).

6.2 Uitvoeringsplan transitie: organisatie en planning

Het transitieraamwerk moet vertaald worden in een uitvoeringsplan, waarbij de concrete activiteiten gerealiseerd worden zoals voorgesteld in het transitieraamwerk. Hierbij kan aansluiting worden gezocht bij de projectplannen/werkplannen van de Onderwijsagenda 2020-2022⁸ daar de kritieke vraagstukken omtrent het Speciaal Onderwijs naadloos aansluiten op dit rapport.

Bij de beleidsontwikkeling en -uitvoering van het transitieraamwerk van het SFO worden de volgende drie actoren van het ministerie van OWCS betrokken, met de volgende taken:

- a. De BO: doorontwikkelen van leerlijnen SFO, beleid- en wetgevingstrajecten; zorgdragen van de integrale beleidsontwikkeling van het SFO en de daarbij ontwikkelde wetten, landsbesluiten en beleidsdocumenten.
  - a. Externe stakeholder voor de BO is de klankbordgroep SO*.
- b. De UOW: Verwijzingscommissie, scholingstrajecten (met SNOOC), uitvoeren en monitoren van het transitietraject, subsidie- en financieringsaangelegenheden; bewaken en bevorderen van transitie van SFO in samenwerking met beleidsafdeling van Ministerie van OWCS en alle ondersteunende partners
  - a. Externe stakeholder voor UOW zijn de schoolbesturen, de onderwijsraad en de vakbonden
- c. De IO toezicht op scholen voor SFO met betrekking tot wetgeving en toezicht op de verwijzingscommissie.

---

⁸ Concept Onderwijsagenda Curaçao 2020-2022, Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport i.s.m. Stichting Overheid Accountants Bureau

* De Klankbordgroep SO werd ingesteld per ministeriele beschikking no.

2017/041954. De doelstelling van de klankbordgroep is:

- Als representant van het veld voor SO een kritische partner zijn voor het Ministerie van OWCS in de ontwikkeling van beleid en wetgeving omtrent SFO en VSO.

De hoofdtaken van de klankbordgroep die voortvloeien uit de doelstelling zijn:

- Het discussiëren over beleidsvraagstukken die voortvloeien uit de vertaling van de beleidsstukken 'Ku tur Derechi' en 'Groeien in Zorg' in de wetgeving SFO en hierover advies uitbrengen aan het Ministerie van OWCS.
- Het discussiëren over verdere ontwikkeling van het VSO en hierover advies uitbrengen aan het Ministerie van OWCS.

6.3 Bekostiging

Voor wat betreft de bekostiging van het SFO is het allereerst van belang om stil te staan bij het herinrichten van het SFO in clusters. De bekostiging van de clusters in het SFO zal voor wat betreft de bekostigingsformules voor de personele en de materiële exploitatiekosten corresponderen met de formules die thans voor de verschillende onderwijstypen van het SFO worden gehanteerd. Dit betekent dat voor wat betreft de cluster 2, 3 en 5 scholen, de invoering van het SFO geen financiële consequenties heeft.

Voor cluster 1 en cluster 4 scholen, onderwijs dat in het SFO niet expliciet op speciale scholen wordt aangeboden, zal onderwijs worden aangeboden waarvan de bekostigingsformules van cluster 2 worden gehanteerd, afgerond een bedrag van NAF 25.000 per leerling per schooljaar op grond van de bij inwerkingtreding van deze landsverordening gehanteerde bekostigingsformules voor doven, slechthorenden en leerlingen met een ernstige taalontwikkelingsstoornis. De schatting is dat het hier gaat om maximaal 10 leerlingen uit cluster 1 en 20 leerlingen

uit cluster 4 die momenteel geen regulier onderwijs (kunnen) volgen. Voor het aanbieden van dit onderwijs aan deze leerlingen, zijn de kosten geraamd op NAf. 750.000 op schooljaarbasis. Deze kosten moeten worden opgevangen binnen de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport, te weten de posten 164.901.4339, Overige gemeenschappelijke uitgaven communicatie en voorlichting en 164.901. 4391, Onderwijs leermiddelen. Op deze begrotingsposten zullen de middelen jaarlijks worden opgevoerd.

Voorts is het van belang om stil te staan bij de kosten verbonden aan het bijscholen van toekomstige en zittende leerkrachten/directeuren. De opleiding tot leerkracht funderend onderwijs is een initiële bachelor opleiding die wordt aangeboden door de University of Curaçao (UoC). Deze opleiding zal door de UoC worden uitgebreid met een specialisatie voor leerkracht SFO die binnen een studiejaar te behalen is. De UoC wordt van overheidswege bekostigd en de studenten betalen collegegeld, boekengeld en examengeld. Het betreft hier nieuwe leerkrachten. De zittende leerkrachten/directeuren in het SFO die niet beschikken over een specialisatie in het speciaal onderwijs zullen binnen 5 jaar na de inwerkingtreding van deze landsverordening via een applicatiecursus het diploma leerkracht speciaal onderwijs moeten behalen om conform artikel 5 bevoegd te kunnen worden. De kosten van deze applicatiecursus zijn geraamd op NAf. 1.000,- per leerkracht. Het aantal zittende leerkrachten/directeuren is momenteel 150. De extra kosten voor de overheid als gevolg van de vereisten van deze landsverordening in deze zijn geraamd op NAf. 150.000. Deze kosten worden als prioriteit aangemerkt in de ministeriële beschikking van de Stichting Nascholing Onderwijsgevend en Onderwijsondersteunend personeel Curaçao (SNOOC). Begrotingspost (subsidie): 164903.4683.

Tot slot brengt het instellen van de Verwijzingscommissie kosten met zich mee. Deze zijn (exclusief secretariaatskosten) geraamd op een totaalbedrag van NAf 126.000,- op jaarbasis (exclusief secretariaatskosten). Dit bedrag wordt opgevoerd op de begrotingspost 164902.4683 *Subsidies*. Secretariaatskosten vallen onder de apparaatskosten. Van deze kosten is NAf 60.000,- voor het behandelen van casussen in relatie tot indicering en verwijzing naar het SFO (gemiddeld 200 casussen per jaar, commissie van 3 experts, 1 uur voorbereiding en 1 uur behandeling per casus, tarief gebaseerd op schaal 13 = NAf 50,- per uur).

6.4 Advies

Herinrichting scholen voor cluster 3 en cluster 5

De voorgestelde herinrichting voor de cluster 3 en cluster 5 scholen is op basis van de informatie uit dit onderzoek tot stand gekomen. Echter, het is van groot belang om met de schoolbesturen in gesprek te gaan over voorgestelde herinrichting. Er dient draagvlak te worden gecreëerd voor de herinrichting en mogelijke andere factoren die niet mee zijn genomen in dit onderzoek dienen te worden geïdentificeerd. Het uitgangspunt moet zijn dat de herinrichting plaatsvindt op een praktische manier die gedragen wordt door de scholen, waarbij de indicering en plaatsing verloopt volgens het indiceringsoverzicht en de SFO leerling uiteindelijk terecht komt op een school die het best bij hem past, zodat hij zich optimaal kan ontwikkelen.

Cluster 1, 2 en 4

Naast dat er aandacht is besteed aan de herinrichting van het SFO met betrekking tot de cluster 3 en de cluster 5 scholen, dient er ook aandacht te worden besteed aan de cluster 1 en cluster 2 scholen. Er dient in gesprek te worden gegaan met de school

Myrna Dovale en Fundashon Pro Bista om te bepalen hoe er een school kan ontstaan waarmee cluster 1 en cluster 2 leerlingen bediend kunnen worden. Voorts dient er in gesprek te worden gegaan met de schoolbesturen om de oprichting van een cluster 4 school te realiseren.

Onderzoek kenmerken VSO

Het indiceringsoverzicht is ontwikkeld voor het (S)FO en het V(S)O. Aansluitend op het huidige onderzoek is het essentieel om de leerlingen van het VSO ook in kaart te brengen, zowel van het VSO-ZMLK als van het AGO. Wettelijke bepalingen omtrent het AGO zijn geregeld in de Landsverordening Voortgezet Onderwijs. Daarmee is het AGO momenteel regulier Voortgezet Onderwijs en geen Voortgezet Speciaal Onderwijs. Echter, omdat MLK leerlingen vanuit het SFO rechtstreeks doorstromen naar het AGO, is het essentieel dat de leerlingenpopulatie van het AGO ook in kaart gebracht wordt. Zodoende kan er onderzocht worden in hoeverre het indiceringsoverzicht aansluit op de kenmerken van de leerlingenpopulatie van het VSO.

Tevens moet er een landsverordening komen voor het VSO die de doelstelling, inrichting, educatiegebieden, onderwijsniveaus (AGO, VSO-ZMLK), etcetera regelt.

Onderzoek kenmerken leerlingen IQ<55

Het huidige onderzoek concludeert dat er 80 leerlingen in het SFO zitten, die gezien hun IQ (<55) beter op hun plek zijn op de zinvolle dagbesteding. Er wordt geadviseerd om aanvullend onderzoek te doen naar kenmerken van deze leerlingen, waarbij hun behoeftes verder in kaart gebracht moeten worden. Middels een interministeriële samenwerking tussen het Ministerie van OWCS en het Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW) wordt geadviseerd dit verder op te pakken, zodat er een optimalisatie en mogelijk uitbreiding van de zinvolle dagbesteding kan plaatsvinden.

7. Bijlagen

7.1 Brief aan directie: gegevens leerlingen

		MINISTERIE VAN ONDERWIJS, WETENSCHAP, CULTUUR & SPORT BELEIDSORGANISATIE	
Datum	Contactpersoon	E-mail	
xx januari 2020		Ons nummer	Zaaknummer
Uw brief d.d.	Uw kenmerk	Pagina	Aantal Bijlagen
Onderwerp			
Gegevens leerlingdossiers			

Geachte schoolleider,

Via deze weg wil de Beleidsorganisatie uw aandacht vragen voor het volgende:

Zoals u weet is het beleid voor het Speciaal Onderwijs 'Ku Tur Derechi' geratificeerd en is op basis van dit beleid de ontwerp Landsverordening Speciaal Funderend Onderwijs opgesteld en aangeboden ter juridische toetsing en ratificatie.

Ter uitvoering van het beleid en de wetgeving heeft de Beleidsorganisatie data en informatie nodig. Wij willen u dan ook verzoeken om uw medewerking te verlenen aan dit onderzoek.

Wij hebben gegevens nodig van alle leerlingen van uw school. Per leerling willen wij weten:

1. Geslacht, leeftijd, leerjaar, IQ en de conclusie van het psychologisch rapport van de leerling.

Aanvullend willen wij:

2. Van de leerlingen in groep acht (schooljaar 2019-2020) weten wat het (tentatief) schooladvies betreft, en
3. Van de leerlingen van uw groep acht van het schooljaar 2018-2019 weten naar welke school zij zijn doorgestroomd.

Deze informatie willen wij graag digitaal ontvangen. Indien u geen format hiervoor heeft, kunt u hiervoor het onderstaande format gebruiken:

Leerling nummer	Geslacht	Leeftijd	Leerjaar	IQ	Conclusie psychologisch rapport	Schooladvies groep 8 (2019-2020)	Doorstroom groep 8 (2018-2019)

Graag komen wij bij u langs om deze informatie op te halen/te bespreken en in het geval u de informatie niet digitaal heeft, kunnen wij dit ter plekke invullen.

Deze informatie is voor ons van groot belang om mogelijke transitie binnen het speciaal onderwijs goed te kunnen begeleiden.

Ons voorstel is om op:

xx januari 2020 om xx.xx uur bij u langs te komen.

Indien u niet kunt op deze dag, kunt u mailen of bellen naar Monique Bouman (monique.bouman@gobiernu.cw / 4343-774) of Céline Gladpootjes (celine.gladpootjes@gobiernu.cw / 4343-753) en een alternatieve dag en tijd voorstellen.

Met vriendelijke groet,

Mw. S. Larmonie van Heydoorn,
Beleidsdirecteur

---

c_adres • [c_plaats] • T. [c_telnum] • F. [c_faxnum] • [c_email] • [c_www]

7.2. Berekening leerlingaantallen en schoolcapaciteit voor clusterindeling

School- bestuur	School	Geografische ligging	Schoolniveau	Aantal klassen	Totaal	Capaciteit	Leerlingpopulatie indicering				Clusteradvies	Aantal klassen*	Aantal leerlingen*
							Dag- besteding	ZMLK	MLK	LOM			
					67	977							
DOS	M.C. Piar	Comanchestraat	MLK	6	6	89	5%	45%	48%	2%	3	6	78 (84)
	Pr. Dr. I.C. van Houteschool	Brievengat	MLK	6	6	92	3%	46%	49%	2%	5	6	72
	Skol Marieta Alberto	Koraal specht	ZMLK, MLK	4, 5	9	125	32%	56%	12%	1%	3	9	117 (126)
	Skol Dr. Nelly Winkel	Comanchestraat	LOM	6	6	71	0%	0%	24%	75%	5	6	72
RKCS	Alablanka-school	Barber	ZMLK, MLK, LOM	1, 4, 1	6	71	5%	21%	31%	24%	3 en 5	6	26 (28)
	Blenchi school	Otrabanda	MLK	7	7	99	1%	48%	49%	2%	5	6	72
	Broeder Rigobertus	Santa Rosa	MLK, LOM	3, 2	5	64	0%	30%	48%	23%	5	6	72
	Frater Evonius	Koraal specht	MLK	6	6	83	4%	43%	53%	0%	5	6	72
	J.F. Kennedy	Groot Kwartier	LOM	5	5	64	0%	2%	25%	73%	5	6	72
	Kolegio Sùr Herman Joseph	Brievengat	ZMLK	4		54	58%	37%	2%	2%	3	6	78 (84)
VPCO	Divi Divi school	Emmastad	LOM	11	11	165	0%	1%	21%	78%	5	12	144

67 977

923 (946)

Cluster 3: ZMLK: gemiddeld 12 en ten hoogste 14 leerlingen; uitgangspunt is 13 (gezien gemiddelde van 13)

Cluster 5: gemiddeld 10 en ten hoogste 12 leerlingen; uitgangspunt is 12 (gezien gemiddelde van 14)

